

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelseskrist

til

den offentlige Examen

i

Bergens Kathedralskole

1855.

---

1. Skolens Opgave. — Hvorledes har man hos os søgt at løse Skolens Opgave?
2. Skolefosterretninger.

Bergen.

Trykt hos Chr. Dahl, N. S.

Skolens Dypgave.

Med de Ord: „Skolen er Statens Hjerte,“ begyndte for nogle Aar siden en nu afdød Skolemand et Program, og jeg gjør disse hans Ord til mine, fordi de synes mig at indeholde et ret passende Udtryk for en dyb Sandhed; men, for at befri mig fra den Mistanke, at jeg herved overvurderer den Virkefreds, hvori jeg er sat, vil jeg strax bemærke, at jeg med Udtrykket „Skole“ ikke alene tænker paa de offentlige eller private Indretninger, som almindelig indbefattes under dette Navn; men, at jeg deels udelukker deraf en stor Deel saadanne Indretninger, deels henfører derunder megen Virksomhed, som ikke i Almindelighed bærer hiint Navn. Det hænder tit, at Ord overføres fra et Sprog til et andet paa en saadan Maade, at man tilsidst næsten slet ikke gjenfjender deres oprindelige Betydning, eller at Ord, som oprindelig høre til et Sprog, efterhaanden komme til at betegne Begreber, som aldeles ikke oprindeligt have ligget i dem, fordi et Folks hele Tænke-

*

maade igjennem Tiderne har gjennemgaaet en Forandring, der i det mindste om enkelte Gjenstande har fremkaldt en fuldkommen forskjellig Anskuelse, uden at lade Begrebstegnet eller Ordet deeltage i Forandringen. Vort „Skole“ er som bekjendt af græsk Oprindelse; men man kunde næsten sige, at det hos os nu betegner det Modsatte af, hvad det i Grundsproget betydede. Imedens nemlig det græske Ord betyder Frihed for Kaldspligter, ja skundom endog dadelværdig Lediggang, og det deraf afledede Adjectiv betyder en Løse, et Drog, betegner Ordet hos os en stor Mængde Menneskers egentlige Kaldsvirksomhed, saavel Børns som Vædres. Saa paafaldende end denne tilsyneladende Modsigelse er, lader den sig dog let forklare, forst af det græske Ords Anvendelse paa de ældre Borgeres Maade at udfylde den Tid, som levedes dem fra Deeltagelsen i Statsstyrelsen, og dernæst paa de Unges, om man saa vil kalde det, Pligtarbejde. Den ældre græske eller romerske Borger kaldte den Tid, hvori han ikke sysslede med Statsanliggender, beskedent sin Fritid, fordi han i den ikke umiddelbart arbejdede for Staten, men for sin egen høiere Udvikling, en Tid altsaa, som ret egentlig tilhørte ham selv, for hvilken han ikke stod til Regnskab for Andre, end for sig selv, og som derfor, hvor gavnlig den end kunde blive middelbart for Staten, dog ikke kunde siges at tilhøre denne, eller overhovedet det ydre Liv. Heraf opkom da allerede tidligt en tilsyneladende Modsetning imellem Skole og Liv,

f. Ex. i den bekjendte Fordring: „ikke for Skolen, men for Livet“. Allerede tidligt var der saaledes gjort en misforstaaet Adskillelse imellem Skolen og Livet, der ikke har undladt at ove en skadelig Indflydelse paa begge, der har gjort Begrebet „Skole“ uklart og derved fremkaldt en uheensigtsmæssig Ordning af denne, ved at stille den i et Tjenerforhold til hiint, hvilket man atter har overført fra dets rette Sphære til det blot Udvortes; thi Skolen forsmaaer ikke at være det høiere Livs Tjenerinde. Naar den derimod er dette, eller rettere, naar der arbeides for det høiere Liv, ligemeget om i en dertil bestemt ordnet Indretning, i Familielivet, eller under en privat Sysselsættelse, da er der en Skole i Ordets høiere Betydning, og kun da bærer den med Rette sit Navn og fortjener at kaldes ogsaa „Statens Hjerte.“ Vil man derimod gjøre den til en Tjenerinde, umiddelbart af det ydre Liv, da taber den sin høiere Betydning og ophører at være, hvad den giver sig ud for, og, fra denne Side betragtet, kunde man sige, at den ikke engang er en Skole. For at undgaae Misforstaaelse var det derfor rettere at ombytte Ordet „Skole“ med „Værestalt“ eller noget Lignende, og naar man maafee vil indvende, at ogsaa enhver Værestalt arbejder for det høiere Liv, da kan dette gjerne tilstaaes, men da ligger denne Forening af Virksomhed for det lavere og for det høiere Liv ikke i Værestaltens egen Opgave, eller om man vil, i dens Idee, men ene deri, at det ydre og det høiere Liv ere saaledes ind-

flettede i hinanden, virke saaledes gjensidig for hinanden, at hvad der i sin høieste Fuldkommenhed fremmer det Gnes, ogsaa fremmer det Andets Diemed. En saakaldet Somandskole, Agerdyrkningskole s. Gr. har ikke stillet sig Udviklingen af Menneskets høiere Liv som Opgave, men denne kan ikke desto mindre fremmes ved disse Læreanstalter; og omvendt, den Virksomhed, som jeg vil have betitlet „Skole“, gjør vistnok Ungen skicket til derefter strax at overtage Styrelsen af et Skib eller af et Jordbrug, men bør ligesuldt erkjendes for den bedste Forberedelse til baade det Gne og det Andet, ligemeget om den Udvikling, som er Skolens Maal, hibringes i en dertil bestemt offentlig Indretning eller af Privatlærere, eller i Familielivet, eller af den selv, som ønsker Udvikling. Uagtet hvad her er sagt maaskee af mangen Læser vil blive anset for høist trivielt og almeenbekjendt, er det dog tydeligt nok, at man ikke har formaaet at holde disse Grundforskjelligheder ud fra hverandre, men har sammenblandet dem til største Skade baade for Skolen, egentlig talt, og for Læreanstalten, og, om end nok saa gammelt og forslidt, tiltrænger det derfor atter og atter at gjentages og indpræntes, for at det om muligt dog engang kan trænge igjennem saaledes, at Forskjelligheden fastholdes ogsaa under de Bestræbelser, man gjør for at realisere begge. Men det forekommer mig, ja jeg kunde næsten sige, at jeg er vis paa, at man i vore Dage i denne Henseende er gaaen tilbage, istedetfor

fremad, og de følgende Blade ere bestemte til at paa-
vise og at modarbejde dette.

Allerede Socrates opstillede en dobbelt Fordring til den Dannelselse, som skulde gives de Unge, nemlig, at den skulde gjøre dem til Mennesker og til Borgere, og ved at sætte hiint foran dette gav han derhos tilkjende, at det Menneskelige er Hovedsagen, Roden og Grundvolden, medens Dygtigheden som Borger er det Afledede og Følgen, og om end han, uden bestemt Visshed om et Liv efter dette, ikke kunde sætte det Statsborgerlige som det Underordnede, saa er det dog klart, at, hvis han havde haft den Christ-
nes Erkjendelse af det høiere Borgerskab, som ikke er af denne Verden, saa vilde han ikke have undladt at sætte Arbejdet eller Forberedelsen for at naae dette Høiere over de Bestræbelser, som alene gaae ud paa at forøge og sikke vort Velvære i det jordiske Borger-
skab. Ja, selv uden Hensyn til et Liv hiiset, agtede Socrates det ydre Livs Virken, hvor meget Værd den forøvrigt i og for sig selv kan besidde, for ringe i Sammenligning med den redelige Stræben for at udvikle Sandhedens evige Lys i Menneskets Indre. Skulde det altsaa være tænkeligt, at der kunde blive nogen virkelig Strid imellem denne Stræben efter at danne Mennesket til Menneske og at danne det til Borger, kan der ikke være nogen Tvivl om, hvilket Parti, Hedningen Socrates maatte tage, og endnu mindre burde en Christen være uvis om, hvad han har at foretrække. Men det forholder sig, Gud

være lovet, saaledes, at der imellem disse to Retninger ikke i Birkeligheden finder nogen Strid Sted; thi det høiere Livs Udvikling i Mennesket er den lige Gjenvei til ogsaa at gjøre det meest muligt skiftet for dets jordiske Lary, og naar der alligevel tit og ofte høres Ytringer, som synes at pege hen paa en saadan Strid, da reise disse sig alene fra en Uklarhed om hine tvende Retningers uadskillelige Forbindelse, hvoraf følger, at man eensidigt fæster Blikket, snart paa den Ene, snart paa den Anden af dem, og ligesaa eensidigt tænker, snart udelukkende at ville fremme den Ene, snart den Anden. Uagtet al Gensidighed er mangelfuld, er dog Ulykken størst da, naar Dygtigheden for dette Liv udhæves som Hovedsagen, eller endog som det Gnest, hvorfor det er værd at arbejde; thi derved borttages tillige denne Birkens egentlige Rod, og det, som opnaaes, bliver ikke noget Belgjørende, hverken for den Enkelte selv, eller for det Samfund, hvortil han hører, medens det andet Slags Gensidighed, idet den arbejder paa Grundvolden og Plantningen, altid maa frembringe noget virkeligt Godt, og dens Bildfarelse derhos i Livets ydre Forhold og allehaande uundgaelige Tilfælder finder en stadig Modvægt, saa at den maa, endog sig selv ubevidst, i de fleste Tilfælde bringes ind paa den rette Vei; thi de Tilfælde, hvori dette maa tilstaaes ikke at have fundet Sted, f. Ex. i den catholske Kirkes Udskielser til Eremit- og Munkeliv, ere dog kun Undtagelser fra Regelen og som saa-

danne snarere skikkede til at bekræfte end tilintetgjøre den, hvortil kommer, at hiint Uvæsen er en Folge af Regelen — ikke Forstaaelse, men — Misforstaaelse. Vi ere altsaa ikke i Uvished om, at erklære os enige med dem, der have opstillet den Regel for Skolen: dan Mennesket til Menneske. Nu er der vel neppe No- gen, som for Alvor vil modsige denne Sætnings Rigtighed, hvorfor maaskee de Fleste ville sige, at hele den hidtil førte Tale er overflødig og unyttig. men, seer man derimod hen til, hvorledes mange Roster, især i vore Dage, have ladet sig høre om Skolen og dens hensigtsmæssige Indretning, da maa det vel erkjendes, at den Strid, som herom føres, har sin Grund i, at man har tabt Regelen af Sigte, at man har tabt det rette Udgangspunkt og derfor fører en Fægtning, som aldrig kan lede til nogen endelig Afgjørelse paa Striden; det bliver deraf klart, at man, om man end ikke modsiger Regelen, dog ikke med fuld Bevidsthed om, hvorhen den i sine Føl- geslutninger omsider leder, er gaaen ind paa den; eller maaskee rettere, at man ikke engang har vær- diget nærmere at betragte den, saa at man neppe veed, at den har villet gjøre sig gjældende og frem- deles gjør sig gjældende hos Enhver, som vil bygge Skolens Forhold til Livets øvrige Virken paa noget Fast og Uroffeligt; thi, forholdt det sig ikke saa, da vilde man ikke hvert Dieblif, naar Spørgsmaalet er om, hvorledes Skolen skal opfylde sin Pligt eller naae sit Maal, høre atter og atter gjentaget: „Hvortil

nytter dette i Livet;" og, hvad der er høiligt at beklage, er, at hiin Regel eller Grundsætning trues med at stilles alt mere og mere i Skygge, jo føieligere de, som forovrigt med Klarhed fastholde Regelen, have været til at lempe Skolens Indretning efter Livets ydre Fordringer, saavidt dette har kunnet lade sig gjøre, uden at gaae Grundsætningen for nær. Naar f. Ex. man igjennem Aarhundreder har erkjendt Sprogdaanelsen i og for sig selv som et fortrinligt Middel til at fremme Menneskets Udvikling som Menneske, uden noget Bihensyn, og ledet af heldige Omstændigheder bragtes til at benytte de gamle Sprog som det tjenligste Behikel for denne Deel af Daanelsen, faldt Regelen Enhver klarere i Minde, just fordi disse Sprog have lige liden Anvendelighed i Livet; men, da man ikke kunde nægte, at ogsaa andre Sprog kunde blive et noget nær ligesaa tjenligt Behikel dertil og derhos vare anvendelige for det ydre Liv, og derfor samtykkede i deres Optagelse blandt Skolens Dannelsesmidler enten ved Siden af eller med Udelukkelse af de gamle Sprog, glemtes Regelen, og den tilfældige ydre Fordeel blev gjort til Maalet for Underviisningen i Sprog, og hiin Føielighed fra det andet Parties Side bidrog saaledes til at stille Skolens egentlige Maal i Baggrunden, og efterat det første Skridt var gjort i denne Retning, fulgte alt flere og flere efter, og vi see saaledes allerede nu Skolen truet med at blive nedtrukken i det blot jordiske Nyttiges Sphære, og Fordringerne paa

den til at tilfredsstille alle Jordlivets mangfoldige Krav i de meest enklede Retninger ere allerede stegne saa høit, at Skolen ikke blot er truet med at overvældes men er allerede virkelig overvældet af Lærestof, som langt fra at styrke det indre Menneske, svækker og adspredter det; og alligevel tror man endnu ikke at have faaet nok. Dog — jeg foregriber den successive Udvikling af min Mening om Skolens værste Brost i vore Dage.

Hvad man i tidligere Dage fremsatte som Skolens Hensigt: at bringe Mennesket til Humanitet, viser, efter mine Tanker, at man da var paa den rette Bei, og at det folgelig var ligesaa rigtigt, at man krævede saakaldte Humaniora som Underviisningsstof i Skolen; thi opnaaede man end intet Andet ved disse maaskee for lidet bestemte Udtryk, saa mindedes man dog ved dem om, at Skolen sigter til noget Andet, end at frembringe den saakaldte practiske Dygtighed i Livets forskjellige Stillinger, hvilken man enten overlod til hver Enkelt at erhverve sig paa den Bei, Enhver bedst selv kunde, eller tilbød i særskilt dertil bestemte Læreanstalter, eller for Embeds- og Videnskabsmanden ved den saakaldte Høiskole. Fordi man troede, at den ældre Skole havde været mindre heldig i Bestemmelsen af, hvad der hørte til de saakaldte Humaniora, tog man senere deraf Anledning til at undergrave Skolens egentlige Grundvold, skjønt denne meget vel kunde være forbleven urokket og være befunden tjenlig, om man end derpaa vilde have opført en

Bygning af et andet Material, med andre Ord, man burde have erkjendt, at den ældre Skole havde stillet sig et rigtigt Maal, at den rettelig havde fattet sin Opgave, og at den altsaa i det Høieste kunde have taget feil af Midlerne til at løse den. Men i det Sted tog man fat paa disse Midler selv, som om de udgjorde den egentlige Opgave, gik løs paa deres Uanvendelighed i Livet, det er, i den borgerlige Virksomhed, og troede dermed at have godtgjort, ikke alene at disse Midler vare uden Nytte i enhver Henseende, men endog at Skolens Plan var aldeles forfeilet, ja man hørte endog stundom selv af saadanne Mænd, som ved mindste Agtpaagivenhed paa deres egen indre Udvikling maatte have kunnet erkjende, at de havde den paa hiin Maade indrettede Skole at takke for Alt, hvad de selv vare i borgerlig Henseende, udtale offentlig, at de ingen Nytte kunde erkjende at have høstet af den Deel af Skoleunderviisningen, paa hvilken de havde anvendt meest Tid og Flid, nemlig af Latin og Græsk, og en saadan Fornegtelse af Skolen blev alt mere og mere almindelig, eftersom en høiere Grad af Kundskaber i mange Retninger frævedes i det ydre Livs forskjellige Stillinger. Men denne Fornegtelse af Skolen kunde ikke andet end medføre en Forandring ikke blot i dens Lærestof, men ogsaa i Maaden, hvorpaa man fattede dens Opgave, og dette Sidste er den værste Ulykke, hines Skrig have fremkaldt for Skolen; thi saalænge Striden kun gjaldt, om dette eller hiint Lærestof burde

vælges, kunde Skolen endnu havde sin Bærdighed som det høiere og ikke det lavere Livs Tjenerinde; men ved at tabe Skolens sande Interesse af Sigte, er den truet i sin Rod, og Striden kan umuligt længere føres imellem to Partier, der intet Udgangspunkt have tilfælleds, paa en saadan Maade, at Enighed er at opnaae paa fredelig Veie; men det ene Parti maa tilsidst tilintetgjøre det andet, og det er derfor, at jeg mener, at den sande Skole i vore Dage er truet paa Livet; thi om jeg end nærer det Haab, at Sandheden tilsidst seirer, mener jeg dog ligesuldt, at dette muligt først da vil skee, naar den nærværende Tids materialistiske Retning i den Grad er bleven tilfredsstillet, at den begynder at frygte for sine egne Seire, og atter maa med Bekymring arbejde sig op af den Dybde, hvori den har nedsænket sig. At danne Mennesket til Humanitet, er altsaa efter min Mening Skolens eneste rette Opgave, og ved Humanitet forståes en harmonisk Udvikling af Villien og Forstanden, Villiens Boining til Underkastelse under Guds Villie, og Lyd i Forstanden til at fatte sin Bestemmelse for Tid og Evighed; og alle de Underviisningsgjenstande, som sigte mod dette Maal, fortjene Navn af Humaniora, ligegyldigt om disse findes i Læsningen af de saakaldte classiske Auctores, eller i Mathematiken, Botaniken, Physiken o. s. v.

Er man nu først enig om disse Sætninger som Udgangspunkt, da maatte man vel ogsaa kunne komme overeens om, hvad der i dem endnu er opstillet

som et blot Spørgsmaal. Men, uden at jeg tør paa-
 staae om dem, der ere af anden Mening om Skolens
 hensigtsmæssige Indretning, at de ligefrem benegte
 Menneskets Dannelse til Humanitet som dens Opgave,
 er det dog af mange Kjendsgjerninger indlysende, at
 denne Betragtningssmaaade af Skolen er traadt saa al-
 deles i Baggrunden, at de synes neppe at vide af, at
 den med Alvor kan anstilles, end sige, at den skulde
 være en Hovedsag, og dette vil forhaabentlig blive
 klart ved at kaste et Blik paa de Forandringer, som
 lidt efter lidt ere indførte, især i de saakaldte høiere
 Skoler.

Svorledes har man hos os søgt at løse Sko- lens Opgave?

Uagtet den ovenfor antydede Skolens Hensigt:
 at føre Mennesket til Humanitet, vel til enhver Tid
 har gjort sig gjældende i Forsøgene paa at indrette
 Skolen efter dette sit Formaal, har denne Erkjendelse
 dog neppe været klar eller sig selv tilfulde bevidst, og
 rene Tilfældigheder derfor havt en mægtig Indflydelse
 paa, hvad Skolen blev til. Om derfor vel Alle vare
 enige i, at Humanitet var det Maal, som burde stil-
 les ethvert Individ for Die, og til hvilket man burde
 række det hjælpsom Haand at nærme sig, saa nødedes
 man dog af Omstændighederne til at indstrænke sin
 Hjælp saaledes, at den alene kunde komme de ganske
 Saa tilgode, om hvem man nærrede den Forventning,

at de senere hen skulde faae en mere end almindelig Indflydelse paa det Samfund, til hvilket de horte, og saaledes glemte man snart igjen Skolens almindelige Formaal for det mere Enkelte: at danne dens Alumnener for bestemte Livsstillinger. Man lempede saaledes Skolen og, hvad der i den foredroges, efter, hvad der formodedes at ville blive Alumnerne brugbart for deres Fremtids Virksomhed som Borgere, og naar Skolen alligevel ikke strax forvildede sig og kom ganske bort fra sin Idee, da havde dette sin Grund deri, at dens indskrænkede Antal Alumner var bestemt for og fandt Anvendelse i saadanne Livsstillinger, hvori det høiere Liv finder lettere Anledning til at afprøve sig, og hvorfor Alumnernes individuelle Bestemmelse falder nær sammen med Menneskets almindelige, med andre Ord, Skolen var beregnet paa at danne Lærestanden, Embedsstanden og den egentlige videnskabelige Stand, og havde Skolen end saaledes tabt Bevidstheden om sin egentlige Bestemmelse, kunde den dog ubevidst have arbeidet sig fremad til denne, fordi det tjenligste Lærestof for denne tillige var det brugbareste Forberedelsesmiddel for hine.

Men, da Liderne havde medført store Forandringer i dette Forhold, da Statssamfundet ikke blot fordrede, men ogsaa faae sig istand til at skaffe høiere Dannelse for et langt større Antal af sine Medlemmer, end der udfordredes til de før omtalte Livsstillinger, saa maatte det vise sig, om den bestaaende Skole var ordnet efter en høiere Idee eller efter en

blot materiel Beregning, som kun tilfældigviis havde stillet sig i et venstabeligt Forhold til Ideen, og det viste sig desværre, at det Sidste var Tilfældet; thi det er klart, at dersom Skolen havde været ordnet efter Ideen, opfattet i sin fulde Klarhed, saa kunde de forandrede ydre Forhold ikke have øvet nogen Indflydelse paa den; Skolen vilde, som det Høiere, have roligt fortsat sin Gang og have overladt til det ydre Liv derfra at hente, hvad det for sig fandt brugbart, men ikke have lempet sig efter dets til den stillede uberettigede Fordringer. Men nu var Skolen, skjønt mere skjult, dog lige virkelig, allerede bragt ned i en fremmed Sphære, og det ydre Livs Krav var den derfor ikke istand til at bortvise som uhjemlede; og fra den Tid af saae man ved Siden af hinanden en Mængde forskjelligartede og paa Livets forskjellige Virksomheder beregnede Skoler, som vi her for Kortheds Skyld kunne sammenfatte i de to Hovedklasser: Realskoler og lærde Skoler, Benævnelser, som allerede i og for sig selv uden videre Commentar tilstrækkeligt vise, at Skolens Idee var tabt i det ydre Livs Travlhed.

Man misforstaae mig ikke her, som om jeg skulde have opfattet Tingen saaledes, at de her nævnte Skoler ikke kunne virke til den sande Skoles Maal ved Siden af hinanden; tvertimod erkjender jeg, at baade den ene og den anden Skoleart kan arbeide til et sandt høiere Maal; men min Beklagelse gaaer alene ud paa, at disse to Skolearter, bestaaende Side om

Side med hinanden, deels ere udsprungne af en Mis-
 kjendelse af den sande Skole, deels mægtigen bidrage
 til at forøge denne Mis kjendelse, og at den Strid,
 som har været fort og fremdeles føres om Skolevæ-
 senets Anliggender, i sin dybeste Rod udgaaer fra
 denne Mis kjendelse, og at det alt mere og mere vi-
 ser sig, at man fjerner sig længere og længere fra
 Skolens Idee og splitter sig i en endeløs Mængde af
 Enkeltheder, der saavel komme tilsyne i en stor Høb
 særskilt benævnte Skoler, som maaskee endnu mere i
 den Masse af Enkeltheder af Væregjenstande, som man
 fordrer af hver enkelt Skoleart. Saalænge man kun
 kjendte to Slags Skoler, nemlig Almueskolen og den
 lærde eller høiere Skole, var man endnu ikke paa
 nogen synlig Afvei; thi begge kunde, Ideen tro, alene
 arbejde for Humaniteten, og forsaavidt som denne
 kan naaes igjennem Opdragelse og Underviisning, var
 Forskjellen mellem disse to Slags Skoler kun en
 graduel, ikke en væsentlig. Man benyttede i Almue-
 skolen, hvad der til enhver Tid maa erkjendes at være
 det virksomste, sandeste Middel til Humanitet, nemlig
 den Christelige Lære, og naar man ikke tildeelte denne
 Skole mere af det Stof, som benyttedes i den høiere
 Skole, da var det ikke eller behøvede det ikke at
 være af den Grund, at man ansaae disse to Slags
 Skolers Maal forskjelligt, men fordi man ikke for-
 maaede at komme Alle lige meget til Hjælp. Under-
 ledes forholder det sig derimod, naar man med lige
 store ydre Opoffrelser, for Børn af lige Livsvilkaar,

i lige Alder, begynder og fortsætter Underviisningen paa forskjellige Veie, thi da er det klart, at man ikke kunde komme dertil, uden ved ligefrem at have stillet Skolen i Classe med en Haandværkskole. Det synes vel imidlertid saa, at man er bleven opmærksom paa denne Bildfarelse, og at Skolens Idee atter med mere Klarhed er begyndt at fremstaae i de saakaldte combinerede Skoler, i hvilke Underviisningen indtil en vis Alder er fælleds for Alle, og denne først paa et senere Stadium bliver forskjellig; men jeg frygter for, at derved ikke er vundet meget, eller snarere, at det Lyglimt, som kom tilsynne i den Tanke, der fremkaldte denne Combination, allerede igjen forsvandt, da man skulde til at realisere den. Jeg mener, at man ængsteligt spurgte: „Hvad ville alle Elever have Nytte af i deres kommende Liv?"; derefter bestemtes et Lærefags Optagelse i Fælledsskolen, og derimod udelukkede man derfra Alt, hvad der ikke kunde paavises som bestemt brugbart; og, forholder det sig saaledes, da er det vist, at Skolens Idee atter er gaaen tabt, kun paa en noget anden Maade, idet Hensynet til det hoiere Liv ikke nyder sin Ret.

Var nemlig Tanken med de saakaldte Fælledsclasser, at de skulde repræsentere den egentlige Skole, og at det, som laae udenfor dennes Omraade, hørte ind under Specialskolerne eller som jeg, for at fastholde Begreberne klarere, ønskede at kalde de specielle Læreanstalter, saa vilde det være den ligefremme Følge deraf, at man i Fælledsclasserne kun optog saadanne

Fag, som erkjendtes tjenligst til at udvikle det Al-
 meenmenneskelige og aldeles ikke spurgte om, hvorvidt
 det vilde komme til Anvendelse i Livets mangeartede
 Syssler, og at det paa den anden Side vilde være
 en fordrøvelig Foregriben af Hensynet til det saakaldte
 Nyttige, allerede i Fælledsclassen at optage Fag, som
 ikke formodedes i nogen væsentlig Grad at fremme
 Skolens Hovedformaal, ja, at man endog burde und-
 lade at optage saadanne Fag, om hvilke det vel kunde
 erkjendes, at de formaaede at befordre hiint Hoved-
 formaal, naar de efter nøieste Overveielse ikke for-
 meentes at gjøre dette i samme Grad som andre be-
 slægtede Fag, alene af den Grund, at man i den
 egentlige Skole bør være særdeles varsom med at for-
 flere Fagene mere end aldeles nødvendigt for at vænne
 Sjælen til at samle al sin Kraft paa et lidet Om-
 raade og derved bevare den for Udspredelse og Over-
 fladisthed. Hvor langt op i Barnets eller Unglingens
 Aar man bør lade den egentlige Skole beholde Ene-
 retten, derom kunne Meningerne vistnok være forskjel-
 lige, ligesom denne Begrændsning maa blive noget
 forskjellig efter de Bæreanstalter, som tænkes at afløse
 den egentlige Skole; men da denne efter min Me-
 ning ikke er bestemt til Jindsamling af et stort Kund-
 skabsforraad, men til Sjælekræfternes Næring og Styr-
 kelse og til at gjøre Sjælen stiftet til, med alt større
 og større Lethed at bearbejde ethvert Material, som
 underlægges den, saa mener jeg at Erfaring vil lære,
 at Mennesket i Almindelighed ikke syndersigt formaær

at indsamle noget Kundskabsforraad førend efter det fjortende Aar, og at altsaa Fælledeklasserne med deres meest muligt indskrænkede Lærestof burde indrettes efter en saadan Antagelse af Elevernes Alder. Efter den Tid kunde da Lærefagene uden Skade baade forfleres og gjøres forskjellige efter Elevernes formodede vordende Livsstilling. Man seer, at det, som jeg her har udtrykt, er ikke Andet, end den engang almeenerkjendte Anskuelse af Skolen, at den skulde være en formativ Anstalt, en aandelig Gymnastik, som, uden at blive umiddelbart virksom i Livet, dog saite den, der paa saadan Maade var dannet, istand til med Lethed at tilegne sig og benytte hvilken som helst Kundskab eller Færdighed, som hans Livsstilling krævede hos ham, og jeg for min Deel veed ikke af saadanne Erfaringer at sige, som skulde have godtgjort, at hiin Anskuelse var feilagtig; tvertimod synes det mig af en Mængde Aabenbaringer af de enkelte Menneskers Udviklingshistorie at være klart, at man den Tid var inde paa den rette Vej, idet man nemlig vel maa tilstaae, at idetmindste hos os endnu saa kort Tid er forløben, siden man begyndte at forlade hiint System, at de forandrede Skoler endnu ikke have kunnet bære nogen Frugter, som skulde bevise deres Fortrin, hvorimod Alt, hvad der hidindtil kan paavises som Fremskridt i vort Land ogsaa i materiel Henseende, er saadanne Mænds Bærf, der have faaet deres første Udvikling i Skoler, som væsentligt have været indrettede efter det gamle Princip, hvilket i saa Fald viser, at der i hiin

Almeendannelse netop laa Betingelsen for Menneskets Dugtighed til at gjøre sig Jorden underdanig. De Lærefag, som antoges og vel endnu antoges for de tjenligste i den egentlige Skole, ere næst Religionen, de sproglig-historiske Fag; senere foiedes dertil Mathematik, og nu endelig Naturvidenskaber. Holder man fast paa, hvad jeg kalder den egentlige Skole, da er deraf en ligefrem Følge, at man til Meddelelse af sproglig Indsigt valgte Sprogstoffet, ikke efter dets Brugbarhed i Livet, men efter det enkelte Idioms større Brugbarhed for Almeendannelsen, og at man lod sig noie med Bearbejdelsen af et enkelt Idiom, hvis dette ansaaes tilstrækkeligt til Hensigten, for at undgaae Splittelse af Gverne; i Historien vilde man af samme Grund heller indskrænke sig til et enkelt Folks Historie paa en saadan Maade, at Eleven saavidt muligt ligesom kunde leve sig ind i det Folk, hvis Historie han syssede med, end at han skulde erhverve sig en overfladisk Kundskab om alle Folkelags Bedrifter. I Modersmaalet, hvor Sprogstoffet for en stor Deel allerede er Eleven bekjendt, maatte man ikke drive saameget paa Sprogbygningen, som paa at meddele ham et for hans gradvise Udvikling passende Bekjendtskab til, hvad der i Sproget er produceret, især af æsthetisk og historisk Indhold, hvorved man vel bør paasee, at han tilegner sig Indholdet og Formen i det Hele, men vel vogte sig for formegen Sønderlemmelse af Enkelthederne, hvorved man staaer Fare for at forvandle den levende

Skabning med Kjød og Blod og Farve til et skeletteret Cadaver, ligesom man overhovedet udenfor den formelle Sprogunderviisning, der egner sig til at være den reflecterende Side af Opdragelsen, bør vogte sig for at bortviske den barnlige Phantasi og for tidligt lede Barnet ind paa Reflexionen, og det er netop denne Betragtning, som hos mig berøver den Paa-stand al Kraft, at man gjennem Naturvidenskaberne lettest skulde formaae at bringe Mennesket til Bevidsthed om Gud. Det Barn, som i Stjernehæren seer „en Mængde Perlerader, der vringle fra Hans Hænder Pol til Pol“, eller, som „undrende seer Guds Sol at dale mod Vesten ned i Havets Skjod, og Morgenen derpaa atter male den hele Himmelegn i Østen rød“, er ved denne sin Betragtning af Naturen Gud langt nærmere, end den, som formaaer at fængsle den electricke Kraft og derpaa lede den efter sit eget Lykke. Men for den, som ikke i hiin Betragtningssmaade formaaer at see og føle det Opvarmende, det Oplivende fremfor i denne, for ham vilde vistnok min Tale derom lidet nytte; dog vil jeg til et Forsøg hen- vise ham til Underfens dybe og skjonne Eventyr: „Snedronningen“, hvori jeg har fundet mine herhen hørende Anskuelser udtalte paa en langt bedre Maade, end jeg selv ved nogensteds Flid vilde formaae.

Mathematikens Optagelse i disse Glæser anseer jeg vel for mindre principrigtig; men, da den paa den ene Side er en Betingelse for senere Fremskridt i mange andre Videnskaber, hvorved den kan sættes i

Ligning med de mechaniske Færdigheder: Læsning og Skrivning, og paa den anden Side i formativ Henseende, som reen Mathematisk, opdyrker et enkelt Felt af de menneskelige Evner, har jeg for min Deel Intet at indvende imod dens Optagelse blandt den egentlige Skoles første Lærefag, naar man blot vogtede sig for at indvilge den en for overvægtig Plads.

Medens vi efter det her Anførte ville komme til at give den egentlige Skole omtrent 5 Lærefag, nemlig: Religion, Historie og Geographie, Læsning af Moderstaalets Forfattere med sparsom og helst mundtlig grammaticalsk Underviisning deri, eet Sprog — helst Latin — samt Mathematisk, finde vi nu i Fælledsclasserne vel ikke Latin, men Tydsk og Fransk tilligemed Moderstaalets aanddræbende Analyse- ren, Naturhistorie, stundom og med en vidtgaaende Sønderlemmelse af baade Dyr- og Planteleger, hvorved Barnet vannes til at se den hele Natur snarere som et dødt Museum end som Guds levende Verden, hvor hver Plante, hver Blomst hvisker til det med en Vandestemme fra hiint usynlige, men dybt auede Rige, og hvori Bakkens Rislen ei mindre end Høstens Brusen fremtrykker i Børnesjælen en forunderlig Drom om den Usynliges Almagt, Størhed, Kjærlighed og Skjønhed. Alt dette sande Liv arbejder man paa tidligt at forvandle til noget ligesaa dødt, som de Herbarier og Skeletter ere, af hvilke man vil lære Barnet at kjende Naturen. Begreber og atter Begreber og Systemer er det, man

vil tvinge ind i Sjælen, og det saa tidligt, at man endogsaa anklager sig for uforsvarlig Forsømmelse af BARNETS Udvikling, naar man ikke kan bringe det ind i „Frøbelske Kindergarten“, hvor man systematiserer BARNESJÆLEN, førend BARNET endnu ret har lært at fatte sig selv som et Individ. Dertil er det nu vel endnu ikke kommet hos os; men, som det synes, er dette ikke en Følge af Forkastelse af denne Stræben, men af Mangel paa Evne til at realisere den.

Har nu BARNET, beløst med dette store Forraad af Lærestof, arbejdet sig igjennem Fælledsclasserne, dele de sig i to Hovedgrene, den practiske eller realistiske og den mere reent videnskabelige. Lærefagene fortsættes og forbindes med andre, og Underviisningen forøges baade i Længde og Bredde; men man seer snart eller burde see, at den sunde Sands uden fuld Bevidsthed stiller sig i Opposition mod dette System; thi de unge Mennesker, der udvikles for det saakaldte practiske Liv, holde ikke ud at modtage de dem tiltænkte Goder. Realskolens øverste Classer mangle i Almindelighed Elever; thi den sunde Sands siger dem, at Skolen paa dem har gjort sin Gjerning, saavidt det efter dens Indretning kan see, og hvad mere de have Behov at vide for Livets Færd, det maa det overlades dem selv paa anden Maade at sørge for. *) Den mere videnskabelige Net-

---

*) I Danmark har man saaledes Exempler paa Skoler med over hundrede Elever, hvis øverste Classer staae tomme, og en en af dem, der talte 303 Elever, meddelede dens Bestyrer, Overlærer Bach, at

ning derimod fortsættes i det Hele taget med ufor-
mindsket Discipeltal, deels fordi den er en virkelig
Fortsættelse af den humane Udvikling, og deels fordi
Staten ved Lovbud forlanger en saadan Fortsættelse
for sine vordende Functionærer, og det er mærkeligt,
hvorledes den sunde Sands her har ledet Mange.
Det er nemlig ikke sjældent, at de saakaldte lærde
Skoler blandt sine Elever tæller Saadanne, der ikke
ere bestemte til at gaa den videnskabelige Bane, eller
at uddanne sig for Embedsstanden, og dog forblive
disse ofte længere i den lærde Skole, end man kan
fastholde deres Lige i Realskolen.

Alligevel har efter mine Tanker ogsaa Latinsko-
len allerede fra dens nederste Glasfer af og fremdeles
i dens Fortsættelse indtil Universitetet opgivet meget
af Ideen, og, som paa viist i Fælledsklasserne, saaledes
ogsaa i de høiere Glasfer formeget mangfoldiggjort
sit Værestof og givet de forskjellige Fag en altfor stor
Udstrækning, hvilket sees af Reglementet for Examen
artium, og af de Fordringer, som Universitetets Læ-
rere gjøre til Dimittenderne, og af at Betyggelsen
for, at Statens vordende Functionærer ere i Besid-
delse af tilstrækkelig Almecendannelse, næsten udeluf-
kende søges i Beviset for, at en vis Kundskabsmasse

---

han ikke kunde bringe det høiere end til 4 Elever; og i et Forslag
til Forandringer i et Lovudkast fra Ministeriet søger han sig fri-
taget for at holde en 6te Realklasse, saafremt der ikke i det Mind-
ste melder sig 8 Elever, hvilket viser, at han frygter for, at dette
ofte vil blive Tilfældet. — Noget Bignende synes allerede at vise
sig ved den Tankste Skole.

er erhvervet. Bistnok maa det erkjendes, at det er vanskeligt at udfinde et andet Beviis; men der spores ikke engang nogen Stræben efter at udfinde et saadant, ja den frie Afgang, som er aabnet til privat Dimission, gjør det isinesaldende, at man idetmindste ved Universitetet ikke har erkjendt nogen anden Maade til at komme efter et Menneskes Udvikling paa, end den, som aabnes ved at undersøge om Dimittenden har skaffet sig et overfladisk Bekjendtskab til en Mangde Lærefag, uden at bekymre sig om, hvorvidt disse ere opfattede saaledes, at de kunne øve nogen Indflydelse paa den sande Aandsdannelse.

Maar det nu desuden erfares, at der af dem, til hvem Ledelsen af Skolens vigtigste Anliggender er betroet, er udtalt en Sætning som denne: „Tiden fordrer med Nødvendighed, at der vides Meget, og Skolen maa altsaa ogsaa lære sine Elever Meget,“ *) da synes

---

*) Endnu mere bestemt har man set, hvad jeg anseer for Skolens Idee, nylig modsagt af en af Skolevæsenets Ordførere: „Det er ikke tilstrækkeligt og betryggende nok at opstille det som den ledende Grundsætning for Opdragelsen, at den skal give Barnets Evner en alsidig og harmonisk Udvikling, (!) selv om man ved Gjennemførelsen af denne Grundsætning holder sig fjern fra de eensidige Humanisters Wildfarelse, som paa Underviisningens Omraade meente bedst og sikkest at tilvejebringe hiin alsidige og harmoniske Udvikling ved Meddelelsen af en enkelt Green af Kundskabsstof (de gamle Sprog og fremfor Alt den latinske Grammatik). Man maa ogsaa fordrø, at denne Udvikling skal foregaae med strengt og uafbrudt Hensyn til Livet, det vil sige, det Liv, hvori Barnet efter Sandsynlighed (!) vil komme til at færdes og virke.“

mig, at Misfjendelsen af Skolens Idee endogsaa har faaet et positivt Udtryk; thi jeg kan i det Mindste ikke finde anden Mening i hiin Sætning, end at Skolen bør mangfoldiggjøre sit Lærstof, alt eftersom Civilisationen forøger Trangen til en uendelig Mangfoldighed af Indsigter og Færdigheder. Man stiller derved Skolen en Opgave, som den paa ingen Maade er istand til at løse, og under den for-gjæves Bestræbelse for at løse den splitter den sin hele Kraft, spreder Elevernes Interesse, gjør dem til overfladiske og indbildske Polyhistorer, ja udsletter hos dem i høiere Forstand Sandhedskjærligheden; og, idet man forglemmer Mennesket over Borgeren, formaaer man ikke engang at gjøre Mennesket til Borger. Der er imidlertid „Intet saa galt“, siger Ordspøget, „at det jo er godt for Noget,“ og saaledes vil forhaabentlig ogsaa hiin, paa Epidisen stillede, Fordring til Skolen bedre end noget Andet aabne Diet for den Afvei, man er flaaet ind paa. *)

---

*) Efterat dette Program var nedskrevet blev jeg bekendt med det Almenheden meget anbefalede lille Skrift af Thiersch „Om det christelige Familieleve“, hvor følgende læses S. 117 flg.: „Er den Tid forbi, da Barnet opfylder hele Bestemmelsen af sin Tilværelse ved Leg og legemlig Trivsel, og er Underviisningen begyndt, saa være det ungdommelige Liv en sund, klart udtalt Bøvel af Samling og Udspredelse, af alvorlig Beskæftigelse og tvangfri Munterhed. Snart kommer den Tid for Drengene, da det at lære ikke mere skal være dem en Leg. Og nu er det Pligt at sørge for, at det, som bliver lært, bliver lært grundigt: Lidet, men det Lidet paa rette Maade, det er Grundfættningen for al ægte Underviisning. Mangeslags og alt kun overfladisk, dette er den herskende Grundfættning i vor

Medens man saaledes i vore Dage, ved at mangfoldiggjøre Lærestoffet næsten i det Uendelige, nødvendigtvis fremkalder Overfladiskhed og derved udsletter i de Unges Sjæle den iboende naturlige Stræben

Tids Underviisningsvæsen, dette er Aarsagen til, at al ægte videnskabelig Kultur aftager, og paa cengang baade et Sympten paa den sædelige Dygtigheds almindelige Fersald og et Middel til at foregæ denne.

Grundighed i Underviisningen, Grundighed i at lære er en sædelig Pligt. Man behøver kun at kaste et Blik paa de nuværende Skoler og Ungdommens aandelige Tilstand, ser at see, hvor meget den bliver demoraliseret ved den herskende Overfladiskhed. Dog, saa høit synes det Dnde allerede at være steget, at man endog har mistet Evnen til at erkjende denne sædelige Slappelse og dens Sammenhæng med Underviisningsvæsenet. En foragtelig Charakter beteguede den gamle græske Digter med de Ord:

πόλλ' ἠπίσταντο ἔργα, κακῶς δ' ἠπίσταντο πάντα.

Mangeflags Ting han fersted, men slet fersted han dem alle.

Multum non multa var Grundføtningen for Underviisningsvæsenet i en bedre, endnu ikke langt tilbageiggende Tid. Nu har den modfattet Grundføtning: multa non multum vundet Herredomme, og Opdragelsen bliver, naar den skal være tidsvarende og oplyste Nutidens Forderungen, indrettet paa at danne Memesker, der vide ret mange Ting, men Intet rigtigt. Derfra Overlædsfelsen med Hag i Skolelærer-Seminarierne og overeensstemmende dermed endog i Folkeskolerne. Derfra de nordtydske Gymnasier med et uhørt Tal af Læretimer, saaledes indrettede, at hver Time en ny Lærer træder op med en anden Lærgjenstand. Ingen Lærer er udrustet med fuld Myndighed over Drengene, for ved Tugt og streng Regulering af deres Virksomhed at bringe det til noget Heelt med dem. Enhver vænner sig til at opgive meget og sidenhen at for-dre lidet — han veed jo ikke, hvad de nu netop have at bestille til de andre Lærere — og noies til Slutningen, i Betragtning af den ringe Deel, han har taget i Underviisningen, med et jammerligt Resultat. For litter Bisag synke selv de gamle Sprog, Historien

efter Grundighed, hvilken det er Skolens Opgave at nære og lede, saa synes Skolebegernes Indhold og Form, ikke sjelden at arbejde til den modsatte Yderlighed. Mangen en Skolegrammatik f. Ex. skulde

og Mathematiken, disse Grundlag for al Landsdannelse, ned til Bifag, og Drengene maa undvære den rette Forberedelse for alle højere Studier. Gymnasiets egentlige Maal, at lære at lære, bliver tilintetgjort, thi der bliver lært at juste, istedenfor at lære, at være tilfreds med et bedragerisk Skin af mangeslags Præstationer, istedenfor at gøre stigende Fordringer til den aandelige Virksomhed. Istedenfor ved simpel Kost at befordre en langsom, men sund Udvikling, frembringes der usund, nyfjigen, indbildt Modenhed, før Modningstiden er kommen, og Hungeren efter aandelig Epise dræbes systematisk. Vore Universtitetsalumniers Sloshed kommer af Mavens Overlæselse paa Gymnasiet. Noget Nyt kan ikke tilbydes dem, thi de have allerede smagt paa Alt og mene allerede at forstaa sig paa Alt, skjøndt de i Virkeligheden forstaa sig paa Intet eller snarere paa Mindre end Intet; thi enhver fornustig Lærer veed, at han lettere kan gøre noget af en Discipel, der aldeles mangler Kundskaber i hans Fag, end af den, der kommer til ham med overfladiske og forvirrede Kundskaber.

Helt denne Unvervissningsmaade er beregnet paa Skinnet; at glimre med et Skin af Viden er dens Maal, at berolige sig med et Skin af Viden er dens Resultat, selv hos de bedre Disciple. Og dette er just den dybe moralske Fordærvelse, hvorimod vi maae begynde at kæmpe. Thi bliver Ungdommen forledet til, at lade sig nøie med Skinnets af Viden, saa værer forvissede om, at den ogsaa vil lade sig nøie med Skinnets af Dyden. Af Gyfleriet ved vort Skolevæsen, vore Examiner, Promoveioner, o. s. v. maae tillige det moralske Gyfleri oprinde. Det er et haardt men sandt og gyldent Ord af Schelling: „en Styrper i sin Videnskabs er ogsaa altid en Styrper i sin Moralitet.“ Bedre kan man ikke betegne den nu opkommende Lands Signatur. Og i Sandhed, tilfredsstille mangelfulde Ydelser paa Skolens Omraade og for dens Domfiol, hvorfor skulde de ikke ogsaa tilfredsstille i Livet? Ladet Bærembedet sig bestikke ved nogen Glitterstads, hvorfor skulde man ikke

man ikke tro var skreven for Born, end ikke for Ung-
 linger, som gjøre deres første Indtrædelse paa den
 videnskabelige Bane, men for modne Videnskabsmænd;
 og for at faae de videnskabelige Sætninger udtrykte i
 en saa præcis Form, at Intet derfra skal kunne
 tages eller dertil lægges, fremsættes de stundom i et
 Sprog, som selv den, der har megen Øvelse i at
 behandle lignende Stof og som besidder nogenlunde
 Herredomme derover, dog har den største Noie med
 at finde Rede i. Exempler herpaa ere lette at finde
 i flere af vore brugeligste Skolebøger. Til denne
 Art Grundighed i Sprogunderviisningen horer ogsaa
 den fast uendelige Fiinhed i Adskillelsen mellem beslæg-
 tede Sprogphænomener, som ethvert sundt Hoved, naar
 man blot ikke forhaster det, af sig selv vil vide at
 udfinde og klargjøre for sig ialtfald ved lidt mundt-
 lig Veiledning, og som først paa den Maade rigtig
 kan tilegnes og blive Sjælens virkelige Eiendom;
 men, som fremstillet i Skolebogen bliver for Eleven
 til Plage og Forvirring. Naar f. Ex. i en dansk

---

ogfaa i Statens og Kirkens Tjeneste slippe igjennem paa den
 samme Maade?

Forældre, hvem deres Børns Vel ligger paa Hjerte og som
 ere i Besiddelse af de fornødne Midler, skulde ikke fly noget Offer,
 før, til Held for dem og deres Medbergere, at finde en Udvei af
 alt dette Uvæsen. Det er paa Liden, hvis vedkommende Stats-
 magter ikke see, hvorledes Sagerne staa, ad Privatvei at oprette
 christelige Skoler og christelige Gymnasier. Men skulle de være
 christelige, saa lad dem være fulde af sødelig Dygtighed, og ville
 I dette, saa lad Underviisningen i dem være i høieste Grad smu-
 pel og jevn og Fordringerne i det Simple i høieste Grad strenge."

Grammatik opstilles en ottedobbelt Brug af det danske Genitiv, saa indestaaer jeg for, at ingen Skolepog vil fatte disse fine Distinctioner af Bogen, og vil nogen Lærer holde paa, alligevel at forsøge dem indtvungen i Børnesjælen, da skal han nok erfare, at han har beredt Eleverne megen Kjedsomhed, og sig selv megen Uregelse, men at hans Arbeide har været spildt. — Maaskee kan man indvende, at Bogen, som videnskabeligt Værk bør fuldstændigt behandle sin Materie, og at det er Læreren's Feil og ikke Bogens, naar han fordrer af sine Elever, hvad der ikke passer for deres Udviklingsstrin, og ogsaa jeg er villig til at tilstaae i en vis Grad Rigtigheden af den Sætning, at en god Lærer gjør en slet Bog god, og at en slet Lærer fordærver den bedste Bog; men jeg veed tillige, hvor stor en Lettelse det er, baade for Lærer og Elev, at Bogen er affattet saaledes, at Læreren kan gjenfordre af Eleven Bogens Indhold og Udtryk; det er desuden en betænkkelig Sag, at forudsætte hos alle eller hos de fleste Lærere større Indsigt i, hvad der kan og bør fordres, end hos Bogens Forfatter, og det er dog det, man i Grunden gjør, naar man giver sit Samtykke til Indførelsen af en Skolebog i den Tanke, at Læreren skal nærmere bestemme, hvad der af den kan benyttes, og paa hvilken Maade, til hans Elevs Lærv. Lignende Feil med Lærebøgerne i andre Fag kunne vel ogsaa paavises, medens jeg paa den anden Side ingenlunde vil benegte, at virkelige store Fremskridt ere gjorte, f. Ex.

i den geografiske Underviisning og de derhen hørende Hjælpemidler. Alligevel maa jeg paatale, som en almindelig Feil ved vore Skoler, at Underviisningen i dem, især i de lavere Klasser, har en Tendents til at stige for høit i Forhold til Elevernes foregaaende Udvikling.

En anden Anke, som jeg tror mig berettiget til at føre, er, at de mangfoldige Underviisningsgjenstande hver for sig paa faa Undtagelser nær fordres i et altfor stort Omfang. Dette antydes igjennem Lærebøgernes Størrelse og bekræftes ved de Spørgsmaal, som ved fuldendt Skolegang forelægges Eleverne ved Universitetet og som ingen Indskrænkning finder i noget Reglement for Examen artium. Det Reglement, som havees, angaaer kun Læsningen af de gamle Sprog, hvilket vel efter mine Tanker ikke i og for sig selv opstiller for store Fordringer; men i Forbindelse med de mange andre Fag, som kræves uden vis Begrændsning, bliver ogsaa det for vanskeligt at opfylde.

Det vilde maaskee være mindre passende, at godtgjøre Rigtigheden af det her Anførte, ved at opgive Exempler paa Spørgsmaal, som ere gjorte til Dimeittenderne ved mangfoldige Leiligheder af en saadan Bestaaffenhed, at det næsten falder i det Pudsigte, men dog temmelig tydeligt udtale den aldeles urimelige Fordring, at de Unge skulle være ligesaa hjemme i et Fag som den Mand, der har gjort sig det til et Hovedstudium. Følgen af dette er en vis urolig Jagt,

som viser sig i Lærernes Underviisning allerede fra Skolens nederste Classer, en Ungsteligbed for ikke at blive færdig, en vis febrilsk Tilstand, som i høieste Maade kan blive skadelig for det langt vigtigere Die- med, at vænne Børnene til at samle al deres Op- mærksomhed, al deres Kraft paa at mærke sig ethvert Ord, som forekommer i deres Pensa. Dersom denne øvede Opmærksomhed ikke indbringes i Børnets første Aar, da erhverves den overmaade vanskeligt siden; deraf flyder Overfladiskbed og flygtig Læsning, hvor- for man saa hyppigt støder paa Mennesker, der lade sig tilfredsstille med aldeles ufuldstændige Besvarelser af de Spørgsmaal, som de selv have opkastet, og lægge Kjedsomhed og Ulyst for Dagen, naar man vil indlade sig med dem i en grundigere Undersøgelse af den paa Bane bragte Gjenstand. Forholder det sig nu, som jeg her har paaapeget, og jeg tvivler ikke om, at enhver opmærksom Lærer vil være enig med mig heri, da er allerede dette en Feil af den Natur, at den modarbejder Skolens Hovedformaal, som er at vække Arbejdshysten og styrke Sjælens Arbejdskraft.

De Klager, som her ere førte over vore Skolers Tilstand, ere — det indseer jeg — saa alvorlige, at man, ved at tage dem i deres hele Udstrækning, maatte være berettiget til den Mening om mig, at jeg i vore nærværende Skoler seer Indretninger, som aldeles forfeile deres Hensigt, og at jeg saaledes maatte ønske dem ganske ombannede. Men da dette dog ikke er min Mening, er det paa Tide, at jeg nærmere begrundser

Klagerne, og dette kan jeg saameget lettere gjøre, som jeg allerede i Begyndelsen har sagt, at Skolens Mangler ere grundede i den senere Tids Misfjendelse af Skolens Princip eller Idee, hvilken Misfjendelse har frembragt en Stræben mod et urigtigt Maal; men jeg har derfor ikke sagt, at denne falske Stræben endnu har naaet sit Maal, eller med andre Ord, at der ikke er blevet Noget tilbage af den Skolens Gjerning, som den foresatte sig i sine bedre Dage. Hertil kommer desuden, som jeg ogsaa tidligere har sagt, at Arbeidet paa at danne Borgeren aldrig kan blive uden Bidrag til at danne Mennesket. Uden at jeg derfor just behøver at fortviidle over Skolens Tilstand i vore Dage, tror jeg dog at have tilstrækkelig Opfordring i det, som jeg seer at røre sig inden dens Gennemærker, til at gjøre indstændigt Optraad til mine Colleger og til enhver Mand, hvem Skolens Vel ligger paa Hjertet, at agte paa Tidens Tegn og ikke at staae som ledige Tilskuere ved det, som foregaaer.

Hvis det ikke maatte befindes, at jeg seer Spørgsmaal ved høi lys Dag, men at min Betragtning af Skolens Tilstand er den rigtige, og jeg alligevel ikke formaaer at skaffe mine Anskuelse Indgang for nærværende Tid, saa er jeg dog sikker paa, at man, ved at skride videre frem i den begyndte Retning, ikke vil kunne lukke sine Døre for de altid stigende mislige Følger af, at man er slaaet ind paa en urigtig Vej; og det Onde, man selv har skaffet sig, vil da

blive Midlet til at bringe Skolen tilbage i sit rette Spor; men det var mit Dufte at forebygge, at man skulde nødes til at give saa dyre Lærepenge. Maa jeg end gjøre Regning paa, at mine Advarfelskraab ville flyve unyttige hen for Binden, vil jeg dog ikke fortryde, at jeg har udstødt dem; thi de ere Udtryk for en igjennem lang Tid vunden Overbeviisning, og at tilbageholde den vilde, ifølge min Stilling i Samfundet, være pligtstridigt.

Nedens det, som jeg anseer for at være Skolens Hovedsag, alt mere og mere stilles i Baggrunden og snarere blot bliver taalt end elsket og pleiet, kan det ikke undgaaes, at hiin Levning fra en bedre Tid endnu mindre bidrager til at opretholde den egentlige Skole, end Tilfældet vilde have været, om Forandringen i Skolens Plan blot udgjorde en Indskrænkning i Tiden og Kraften, som tilstodes visse tidligere godkjendte Lærefag; thi disse ere nu stillede i et saadant Forhold, at det ikke engang kan undgaae Eleverne, at de blot ere bibeholdte som en Levning fra Fortiden og ikke som Noget, der i sig selv er erkjendt for værdifuldt; man dyrker dem, saa at sige, under ugunstige klimatiske Forhold, og Lærere i disse Fag, som ere sig deres Vigtighed i Ungdomsdannelsen tilfulde bevidste, maae dog savne den Opmuntring til Flid og Nidkjærlighed, som ligger i Andres Erkjendelse, og som ethvert Menneske tiltrænger.

Endnu slemmere er det for de Lærere i disse Fag, der ikke have formaaet at tilkjæmpe sig en af

den almindelige Mening uafhængig Dom om deres Stillings Betydning i Skolen og i Samfundet; de mangfoldige Uabenbarelser af, at deres Virksomhed staaer i Strid med Tidsaanden, bortskylle den ene Støtte efter den anden for deres Tro paa, at de have et vigtigt Kald at besørge, og med denne Tro bortrives tillige deres Lyst og Kraft, og det er da en Selvfølge, at de Lærefag, hvori disse Lærere undervise, heller ikke kunne bære synderlige Frugter for Eleverne, som ligeledes paa mange Maader blive for-dærvseligen berørte af denne Tidsaandens Retning. I tidligere Dage var det en uomtvistet Sag, at en Elevs Fremsskridt i, hvad Skolen søgte at meddele ham, udgjorde Betingelsen for hans Værd som Elev, men nutildags er det maaskee Læreren's vanskeligste Opgave at bibringe sine Elever en saadan Overbeviisning; thi ellers vil Eleven arbejde med Ulyst og betragte Underviisningen ikke meget bedre end som et Plageri, som han jo ser jo heller bør ønske at blive qvit, og deraf kommer da ogsaa den før omtalte Fornegtelse af Skolen, som nu bliver alt mere og mere sædvanlig hos Mænd, hvis senere Livsstilling ikke giver dem Anvendelse netop for dette eller hiint Fag, som han i Skolen har sysslet med, medens man derimod i tidligere Dage horte af Enhver, som med Held havde gaaet Skolen igjennem, at det var Skolen, som han fornemmelig havde at takke for den Arbeidsdygtighed, han i sit senere Liv befad og benyttede. Hvilke af disse to Tilstande, der er den ønskeligste,

derom kan der ikke være Tvivl, men dersom man troer, at den Sidste, skjøndt i og for sig selv ønskelig, dog blot beroer paa en Fordom, saa burde man arbejde til det Maal, at udrydde alle hine gamle Levninger og paa en aldeles ryddiggjort Grundvold opføre en ny Bygning efter Tidens Smag; thi denne Hinken til begge Sider, som viser sig i de nærværende Skolers Indretninger, er da ganske vist ikke skikket til at fremkalde en kraftig Virksomhed, der er sig bevidst, hvad den vil. Man kunde da med udeelt Sind arbejde for det, som man kalder det Nyttige, og overlade Omgangen med Aandens høiere Arbejder til de Faa, som af egen Drift kaldes dertil. Men et saa afgjørende Skridt vover man ikke; der er noget Bist i Menneskets Indre, som modsætter sig en saa fræs-rationalistisk Betragtning af Menneskelivet og dets Bestemmelse, og medens man paa den ene Side lader sig alt meer og meer drage ned i det ydre Livs mange Herligheder, beholder man dog en ubevidst Frygt for, at dette tilsidst vil tilintetgjøre alt sandt Liv, og man mener at have truffet det Rigtige ved at give hver Sit, men man lægger ikke Mærke til, at disse to Sider af Menneskelivet ikke ere sideordnede, men at det Ydre er underordnet det Indre, er betinget af det og derfor maa følge bagefter, ikke gaae foran eller ved Siden, førend Betingelsen allerede i en vis Grad er tilstede; med andre Ord: Skolen for Livet, det indre, det høiere Liv, maa først have gjort sin Gjerning til en vis Grad, førend Skolen for det

ydre Liv, Specialskolen, Lærestalden, drager Mennesket ind i sin Kreds.

Under Forsøget paa at sammensmelte Begge, have Begge baade lidt Skade i den indre Organisation og i sin Tillid hos Verden udenfor, og med karrig Haand tildeler man dem derfor Jordens Goder. Bistnop var der en Tid, og netop den Tid, som jeg har omtalt som gunstigere for Opfatningen for Skolens Idee, da Lærestanden sukkede under langt tungere Vilkaar end nu, men dette var en Folge af et lavere Udviklingsstrin i Folket i det Hele, i Mangelen paa Hjælpekilder og endelig deri, at de Personer, som tilbode sig til Lærestaldene, vare lidet stikede dertil og derfor ikke kunde vente nogen Paastjonnelse. Underledes forholder det sig nu, da Agtelse for Kundskabens Værd har gjenstrængt Alle, om end ikke Alle ansætte dette Værd paa samme Maade. Man maatte da vente, at Mænd, der have offret deres hele Ungdom paa en moisommelig og kostbar Forberedelse til Lærestaldet og dertil ere blevne erkjendte fulddygtige, ogsaa maatte blive lønede som nyttige Statsborgere; men jeg frygter ikke for at sige noget Urigtigt, naar jeg udtaler den Mening, at dette kun for ganske Enkeltes Vedkommende er Tilfældet. Man viser sin Agtelse for Dannelse og Kundskab ved at lade det sig være magtpaaliggende at aabne Udgangen dertil for saa Mange som muligt, ved at bestemme Skolepengene yderst lavt (hvorum mere nedenfor), og man betøver sig derved selv Midlerne til at lønne Lærere af

det Slags, som ovenfor er omtalt, blot saaledes som mangen Kjøbmand lønner sin Krambodsvend. Det nytter ikke at sige, at det materielle Arbeide staaer den materielle Lon nærmere, end det mere ideelle; thi her tales ikke om at sætte Lærerne istand til at nyde alle det forfænedes Livs Goder, men alene til at kunne som Familiefædre sorgløst have deres tarvelige Udkomme i de Forhold, hvori de nødvendigviis maae sættes til den øvrige Verden. Men et løseligt Blik paa Gage-Reglementet for Lærerne ved de høiere Skoler maa overbevise Enhver om, at dette ingenlunde er Tilfældet med de lavere Lønnings-Klasser.

Var det nu Midlerne, som fattedes, maatte man boie sig taalmodig under Nødvendighedens Bud, men dette er ikke ganske saa; thi flere af de ældre Skoler besidde rige Midler, som kun i en ringe Grad ere blevne benyttede til at forbedre de ved dem ansatte Læreres Kaar, og ved Gage-Reglementet har man endog aldeles affkaaret sig Udgangen dertil, idet alle Skoler i denne Henseende ere blevne satte i lige Stilling, med Undtagelse af Lærerne ved Christiania Skole, som vel faae lidt bedre Lon end de øvrige, men dog heller ikke saaledes som de efter min Mening burde. Da da Lærerne ved Bergens Skole hos sidst afholdte Storting androge om at sættes lige med Lærerne ved Christiania Skole, blev dette ikke alene afflaaet, men de Grunde, som anførtes for Affslaget, vare af den Art, at man har maattet see, at man ikke havde at gjøre med en Mening men med en Billie. Stor-

thinget begrundede nemlig sit Afslag derpaa, at Lærerne i Christiania havde deres høiere Løn, fordi de vilde faae mere Arbeide ved den praktiske Prove for de høiere Skolers Lærere, hvilken Prove var foreslaaet for Thinget, men det samme Thing forkastede Forslaget om Prøven og dermed altsaa tillige Grunden for sit Afslag. Dette var vist et for Skolerne beklageligt Tidernes Tegn, men blev det endnu saa meget mere, som Skolevæsenets øverste Foresatte, ved at negte Ansøgningen sin anbefaling, maaskee havde den væsentligste Deel i dens Skjæbne, og, hvad der maatte vist forundre Enhver, var, at Skolevæsenets Repræsentanter paa Thinget ogsaa sluttede sig til Pluraliteten. Thi det er neppe troligt, at de skulle finde sig forpligtede til, som fædrelandskjændede Mænd, at gjøre saa bestedne Fordringer for Lærestanden, som hiint Afslag synes at antyde, og de kunne heller ikke antages saa kortsynede, at de ikke skulle vide, at Forbedring i Lærernes Stilling ved een Skole, er en Forbedring i Lærestandens Vilkaar i det Hele, saa at den Omstændighed, at de selv vare ansatte ved Skoler, som ikke directe vilde have vundet ved Ansøgningens Indvilgelse, ikke kan have indvirket paa deres Stemmegivning. Det var derhos i Ansøgningen anført og blev i Thinget oplyst ikke som Skingrunde, men som bevistlige Facta, at det ansøgte Tillæg kun nominelt vilde have sat Lærerne ved Bergens Skole i bedre Stilling, end de øvrige Lærere; men at de, ved ikke at erholde Tillægget, i Virkeligheden ere satte

i flettere Billkaar. Den hele Sag synes derfor som et Kuriosum, men aabenbarer dog et Sindelag imod Lærestanden, der i Tiden turde blive skadeligt for Skolevæsenet selv.

Medens man saaledes ikke synes at skænke Lærestanden, jeg vil ikke sige den Paastjonnelse, men blot den knappestes Løn, som den har retmæssigt Krav paa, viser man en saa høi Agtelse for Vbringelsen af høiere Kundskaber for det størst mulige Antal af Individider, at man ikke engang af dem forlanger et Bederlag, der nogenlunde slaaer i Forhold til de Goder, som tilbydes dem. 300 Speciedaler er, som bekjendt, den laveste aarlige Gage for en Lærer, som derfor skal ugentlig undervise 24 Timer; ansætter man nu det ugentlige Timetal til 32, saa fordres i hver Klasse $1\frac{1}{3}$ Lærer, altsaa udgjør den laveste Lærersløn for hver Klasse 400 Speciedaler. Denne Løn burde dog i det Mindste udredes af Eleverne, som alligevel erholdt for Intet Locale, Lys, Brænde, Inventarium, Apparater, Opvartning samt det Tillæg i Lærernes Løn, der jo ogsaa kommer Eleverne tilgode. Ansætter man Elevernes Antal i Forberedelsesklasserne til 25, hvilket jeg endog anseer for høit, da burde Skolepengene for disse Klasser bestemmes til 16 Speciedaler aarlig og forholdsvis høiere, jo mindre Antallet bestemmes til; men nu gives der Skoler, i hvilke hver Elev i de lavere Klasser betaler endog kun 6 Spd. aarlig, medens, besynderligt nok Skolepengene i alle Latinklasserne, saavidt vides, frem-

deles som tilforn ere bestemte til 32 Spd. foruden til Vys og Brænde 2 Spd. og 48 ß. Man skulde dog snarere have ventet et modsat Forhold; thi Latinclasserne ere jo bestemte til især at levere Statens offentlige Functionærer, i hvis Forberedelse den er meest ligefrem interesseret. Denne Betragtningmaade har ogsaa gjort sig gjældende i andre Lande, f. Ex. i Schweiz, hvor Underviisningen i de høiere saakaldte Kantonsskoler endog er aldeles fri, medens Underviisningen i de lavere Skoler, forsaavidt disse ikke ere egentlige Fattigskoler, bliver betalt. At man, ved det hos os indførte System, berøver sig selv Midlerne til at forbedre Skolevæsenet, eller i det Mindste vanskeliggjør sig dette, er nu i og for sig selv aldeles klart; men det turde dog være en underordnet Ulempe ved Sagen. Af større Bigtighed forekommer det mig at være, at man ved en saadan Anordning bidrager til at indgive Almeenheten et aldeles forkeert Begreb om dens Forhold til Skolevæsenet, om de Pligter, som paahvile Forældrene med Hensyn til Børnens Underviisning m. m.

Enten det nu er urigtigt i sit Princip, eller ikke, at tildele Underviisningen til en Priis langt under dens sande Værd, saa er det dog vist, at dette medfører en Hindring netop for den almene Udbredelse af høiere Kundskab, som man ved Priisbilligheden ønskede at fremme; thi Staten vil vel neppe nogenfinde blive istand til, paa sin Beføstning, at vedligeholde alle de Skoler, som tiltrænges, naar først Tran-

gen til høiere Underviisning ret har gennemtrængt den store Fleerhed i Folket, og allerede nu er det Tilfældet i de større Byer, at høiere Privatskoler ret godt der finde Sysselsættelse. Men naar Staten, eller Kommunen, som saadanne, ved store Pengetilskud til de offentlige Skoler, indbringe den Mening, at Underviisning ikke skal betales lige med andre Goder, men for en stor Deel uddeles gratis ogsaa til Rigmandens Børn, da bliver det umuligt, at Privatskoler længere kunne bestaae; Concurrencen, denne kraftige Vøstestang i alle menneskelige Foretagender, bliver paa Underviisningens Gebet tilintetgjort, og det kan let hændes, at Staten eller Kommunen for sine store Opoffrelser erholde en middelmaadig eller slet Skole istedetfor mange gode. Efter min Mening er det derfor en høist tvivlsom Gave til en Commune at skjænke den en vel doteret Skole, naar man anvender Dotationen til at nedsætte Skolepengene og ikke til at forbedre Lærernes Stilling; thi her som overalt gjælder den Regel, at kun godt lønnet Arbejde i Længden bliver godt; og en Skoles Godhed beroer dog væsentlig paa Lærernes Dygtighed, som ingenlunde kan erstattes end ikke ved de fuldkomneste Skoleapparater.

Ligesom der i det før omhandlede Misforhold mellem Skolepengene for Eleverne i de nedre Classer og Realclasserne og for Eleverne i de saakaldte Latinclasser i de combinerede Skoler, og i alle Classer i de lærde Skoler, næsten synes at udtale sig en

Uvillie mod den reent humanistiske Dannelse, saaledes seer det ogsaa ud som en aaben Erklæring af Ringeagt for dette Slags Dannelse, at der i Loven om hoiere Examen for Reallærere bestemtes, at Enhver har Adgang til at underkaste sig samme, uanseet om han forud har erhvervet sig academisk Dannelse eller ikke. Da der for Tiden kun gives sex Embedsposter i Landet, hvortil denne Examen udfordres, kunde Grunden til en saadan Lettelse i Adgangen til denne Examen neppe være Frygt for, at Mænd med academisk Dannelse ikke i tilstrækkeligt Antal skulde melde sig til den; men ligesvem den Mening, at almindelig academisk Dannelse i disse Poster hverken gjør fra eller til, hvilket da ogsaa med rene Ord blev udtalt under Sagens Behandling i Stortinget i 1851. Hvad Tanker man end har om den humanistiske Dannelses Indflydelse i andre Livsstillinger, skulde man dog have troet, at enhver nogenlunde indsigtsfuld Mand maatte erkjende den for et gavnligt Hjælpemiddel for Lærestanden, og især den Deel af denne, som skal lede yngre Elever, og naar ogsaa dette benægtes, da bevises, synes mig, derved, at den egentlige Skole er aldeles fordunklet i den almene Bevidsthed.

Dette Phænomen finder jeg vistnok høist beklageligt, men det er ingenlunde kommet uventet; thi det er ogsaa hos os gjennem en lang Tid forberedet. Om jeg ikke husker feil, var det allerede paa Stortinget 1818, at den offentlige Strid om denne Sag begyndte; men dengang seirede Ideen om den sande

Skole fornemmelig ved Professor Sverdrups ligesaa indsigtsfulde som skønne Foredrag. Senere har en Mængde spredte Fægtninger fundet Sted i de offentlige Blade og tildeels ogsaa i Stortinget. Regjeringen lod afdøde Rektor F. M. Bugge paa offentlig Bekostning gjøre sig bekjendt med Udlandets Skolevæsen og de der vundne Synsmaader, og efter hans Hjemkomst blev der nedsat en Commission, hvortil man havde samlet de bedste Kræfter, som man i den Retning havde at raade over her i Landet. Commissionen blev i 1842 færdig med sit Arbeide, og Resultatet var hovedsagelig en fuld Anerkjendelse af det Bestaaende, saa som dette findes udtrykt i Frdn. af 7de Novbr. 1809; thi de Forandringer eller Forbedringer, som af Commissionen bleve bragte i Forslag, tjente kun til at aapudse Skolens Bygning, men ikke i nogen væsentlig Grad til at forandre den. Men kun saa har gif hen, førend man, maaskee tildeels paa Foranledning af de af Commissionen foreslaaede forskjellige Stadier i Skoleunderviisningen, udkastede en Plan til de saakaldte combinerede Skoler, om hvilken jeg allerede tidligere har yttret, at den forekommer mig at indeholde en rigtig Tanke, men at den er forfeilet i sin Realisation. Maaskee det just er dens Feil, den har at talle for den store Indgang, som den synes at have vundet hos Almeenheden; thi den prædiker det „Nyttige“ og det Nyttige ved en farlig Vokkemad. Det som ligger dybere, skal der et skarperø Die til at opdage; men

hvad der svømmer ovenpaa Overfladen, det griber just Overfladigheden efter. Det fortjente dog vel en nærmere Undersøgelse, om ogsaa virkelig det „Nyttige“, selv taget i dets meest materielle Betydning, paa denne Maade nærmest opnaaes. At det ikke er Tilfældet, har jeg tidligere i disse Blade udtalt som min Overbeviisning, og har ogsaa søgt at godtgjøre dette i et i 1852 udgivet Program. En „nyttig“ Mand i Samfundet, og vel ogsaa „nyttig“ for sig selv, er den, som veed at finde sig tilrette i hvilkensomhelst Stilling, Forholdene bringe ham, og som veed enten at tilegne sig selv de specielle Kundskaber, som i hans Stilling udfordres eller at drage ind under sin Naadighed Andres Kundskaber og Færdigheder og bruge dem efter sin Hensigt. Geniet formaaer dette ofte uden synderlig Forberedelse, og kan Geniet paa nogen Maade erstattes ved nogen Forberedelse, da bestaaer denne ikke i speciel, men i almeen Dannelse og derfor (til dette Resultat kommer jeg atter og atter tilbage) maa den egentlige Skole, ogsaa af Hensyn til Jordlivets Krav, være beregnet paa det Almeennemneskelige ikke paa en Mængde specielle Kundskaber.

Man taler vel om theoretiske og practiske Mennesker, og de Første ere i Verden ikke anseede meget bedre end unyttige Synderligheder, som man intet Brug har for, medens de Sidste ret blive anseede for kostelige Skatte i Samfundet; men, saa man lidt noiere til, skulde man nok finde, at det er Theoretikerne, der udgjøre Sjælen, medens Practikerne kun

ere Hænderne, som ikke uden hine formaae at røre sig. Vel siger Ordspøget, at Nød lærer nogen Kone at spinde, men at dette kun er sandt, naar der hos Konen forudsættes Aand, tænker jeg, at man ikke længe behøver at søge efter Beviis for; thi see vi os lidt om i Armodens Hytter, da er det ikke Nøden som fattes, men Lærvilligheden, fordi Aanden mangler. Ja det er fast ubegribeligt, hvorledes vi kunne have Dine, uden at see, og Dren, uden at høre, endog i Anliggender, som vi daglig omgaaes med, og som synes at være saaledes stillede for os, at vi maatte ligesom gribe dem med Hænderne; men vi lade os vildlede af Skyggen, som vi gribe istedetfor Legemet, af Skinnet istedetfor Virkeligheden.

Uagtet de saakaldte lærde Skolers høiere Glasfer ikke strengt taget kunne henføres under den egentlige Skole, forsaavidt som den tillige er en forberedende Læreanstalt for bestemte ydre Livsstillinger, har den dog beholdt for største Delen den sande Skoles Character og Bestemmelse, forsaavidt som dens Lærestof fornemmelig er beregnet paa Almeendannelsen og kun søger at drive denne noget videre for et indskrænket Antal Elever, end det ansees fornødent for de mange Flere, som dog ere bestemte at indtræde i andre det borgerlige Livs høiere Stillinger, og dens Tilnærmelse til at være en Læreanstalt egentlig kun bestaaer deri, at man som Beviis for, at den har bragt Alumnerne til det fastsatte Maal, fordrer et vist Quantum af indsamlede Kundskaber. Efter Tryd.

af 7de Novbr. 1809 var dette Quantum beregnet saaledes, at det formodedes i det tidligste bidragt af Naturen veludrustede unge Mennesker til det 17de Aar, naar Indtrædelsen i Skolen fandt Sted ved det fyldte 10de, og kun undtagelsesviis og efter særskilt Tilladelse maatte Noget i yngre Alder stædes til Universitetet. At særskilt Tilladelse dertil maatte erhverves, viser, at Forordningens Concipister have betragtet Kundskabsforraadet som det Underordnede, og Aandsmodenheden som det Høiere; at de have betvivlet, at denne i tilstrækkelig Grad kunde opnaaes i en yngre Alder, og at derfor Beviser for Undtagelser fra det Almindelige maatte fremlægges. Der hersker overalt i hiin Forordning en principrigtig consequent Gjennemførelse af den Tanke, at Skolen arbejder for Aandens Udvikling — det Høiere — som Hensigten, og for Lærdommen — det Lavere — som Midlet. Saaledes hedder det utrykkeligt i dens § 96, at der fornemmelig skal tages Hensyn til en Elevs Aandsmodenhed for at bestemme hans Opflyttelse fra en Klasse til en anden.

Under saadan Betragtningssmaade af Skolens egentlige Virksomhed kunde man naturligviis lade sig nøie med et mindre Kundskabsforraad hos Eleverne, naar dette blot var grundigt og levende tilegnet. Med en anden Anskuelse af Skolen i vore Dage maatte ogsaa følge større Fordringer til Kundskabsmassen, og, uagtet denne nu er langt større, end den var i hiin Tid, seer man dog, at den erhverves endog tid-

ligere end da; thi medens en Alder af 17 Aar bestemtes som den tidligste, da Nogen kunde blive dimitteret, og saaledes de Fleste afgif til Universitetet imellem det 18de og 20de Aar, vise de aarlige Examenstlister, at idetmindste fra flere offentlige Skoler det største Antal dimitteres ved det fyldte 17de Aar eller tidligere. Hvad er Aarsagen til denne paafaldende Forskjel? Maaskee dygtigere Lærere og bedre Metoder? Dette kan vel gjøre Noget, men ikke Alt, og desuden staaer det ikke i nogen Dygtigheds og Methodes Magt at frembringe en sund, livsfrisk Mandsmodenhed, hvorimod begge Dele kunne bibringe i kortere Tid et større Kundskabsforraad. Og til at dette skeer, bidrager ogsaa hos mange Elever hiin føromtalt ængstelige Travlhed, hiin Lobenomkaps, hiin gjærrige, for al Kjærlighed blottede, Flittighed, som Tidens hele Retning i saa høi Grad begunstiger, og som vel ogsaa tildeels i Skolerne læres ved mangehaande Pirringemidler.*) Flid bør fordres og velvilligt ydes af enhver Elev, som kun nogenlunde har fattet sit Kald; men den Flid, som ikke har sin Grund i Andet, end i en ubarnlig Jagt efter timelig Væge og Fordele, sammensvorer Hjertet og bærer aldrig Mandens modne Frugter; og en saadan fremtvungen Flid anstrænger desuden Legemet i langt høiere Grad end den, som udspringer af Kjærlighed, det

---

*) Saa som: daglige Characterer, maanedlige Omflytninger og de uden Tvivl ferdærvelige Flittighedsbelønninger.

være sig til Gud, til Forældre, til Værere eller til Kundskaben selv. Ligesom jeg derfor med inderlig Glæde har iagttaget mange Elevers Flid, saaledes har jeg ogsaa ofte med Grn været Vidne til Andres rastløse, graadige Sammenskraben af Kundskabens Emu-
ler i den Hensigt, derfor at hofte Løn. Man sig ikke, at her bruges for stærke Udtryk; større Opmærksomhed paa, hvad der i denne Retning aabenbarer sig, skal overbevise om, at vi her ere inde paa et hoist vigtigt Punkt, som er altfor lidet paaagtet og desuden hoist vanskeligt at behandle; men det er dog utvivlsomt, at Skolen modarbejder sit ædlest Maal, naar den ved sin Fremgangsmaade vækker og nærer Lidenskaber, som det burde være dens høieste Stræben at modarbejde. Og hvis her nu arbejdes i en falsk Retning af Skolen, (i saa Fald kan den være ganske sikker paa megen Bistand udenfra), mon da Eleven virkelig vinder nogen Fordeel endog blot for det ydre Liv? Nei, det bestemteste Nei vover jeg at svare paa dette Spørgsmaal. Jeg vil ikke som Beviis derfor anføre det i vore Dage alt sædvanligere Phænomen, at unge Studerende for en længere Tid maae afbryde deres Studeringer paa Grund af allehaande legemlige Svagheder; thi vel udviser dette, at de ere overanstrengede, men derfor er det ikke afgjort, at ikke Kjærlighed har drevet dem. Et større Beviis vil Enhver finde deri, at det er ganske sædvanligt at Mennesker, som i Skolen ansaaes for bedst funderede med Kundskaber, ofte ere meget forkeerte i det ydre

Liv. De Fristelser, som væsentligt fremkalde disse vel mindre isinesfaldende, men derfor ikke mindre sorgelige Feil i Skolens Indre, ligge, som forhen yttret, i Tidens hele Retning og i de forordnede Modenhedsprøver; thi for disse Domstole vise hine Feil sig ofte som Guldkommenheder, erhverve Skolen og dens Lærere Anseelse, og indeholde derfor for den mindre indsigtfulde eller mindre samvittighedsfulde Lærer en kraftig Spore til yderligere at fremture paa den betraadte Bane. Saalænge man udenfor Skolen blot spørger om „hvormeget“ og „hvad“ og ikke „hvorledes“ Eleven har lært, kan Skolen umuligt virke med fornøden Frihed til sit egentlige Maal, og der udfordres ikke blot en større Selvfornegtelse, end man kan vente hos almindelige Mennesker, til at sætte sig udover Almeenhedens Dom, og derved opgive et Krav paa Anerkjendelse; men det bliver endog næsten umuligt at følge sin egen, som bedre erkjendte, Anskuelse; thi den Skole, der ikke agtede paa Verdens Dom, vilde snart see sig blottet for Elever. Lægemidlet bliver derfor alene at søge udenfor Skolen, i Skolens højere Administration. Communal-skolerne maatte i denne Henseende synes at være uheldigst stillede, thi inden Communalbestyrelsen burde man vel mindst turde vente at finde den største Indsigt i Skolevæsenets Anliggender; men Statens Skoler ere ikke bedre farne, hvis heller ikke de tilfældigviis ere satte under en Administration, som besidder baade Indsigt og Tid nok til at lede Skolen ind paa dens rette Bane; og

hvis dette er Tilfældet, vil vel ogsaa Communalsskolen tage Deel i Statssskolens Fordele, hvortil kommer, at en vunden bedre Indsigt snarere vil komme Communalsskolen tilgode, fordi den kan styres efter simplere Former.

Forordn. af 7de Novbr. 1809 forudsatte ikke, at den nødvendige Indsigt i Skolevæsenet skulde findes hos et Regjerings-Collegium, som, fordi det havde at gjøre med tusinde andre Sager af den forskjelligste Art, ikke kunde offere Skolen tilstrækkelig Opmærksomhed, selv om den fornødne Indsigt var tilstede. Skolen blev derfor stillet under „en Direction for Universitetet og de lærde Skoler“, som havde at gjøre Foredrag umiddelbart til Kongen. Denne, som mig synes, hensigtsmæssige Tingenes Ordning blev hos os forladt, da vor nye Statsform indrettedes; men det viste sig gjennem et langt Tidsrum, at Kirke-departementets Ledning af Skolens Anliggender ikke var meget mere end en død Form, og hver Skole seilede derfor, som man siger, næsten ganske sin egen Søe. Der fandtes næsten ikke Spor af Eenhed i de forskjellige Skolers indre Liv; Fagene begyndtes i en Skole paa et, i en anden Skole paa et andet Udviklingsstrin; Timetallet, som tildeeldes hvert Fag, bestemtes forskjelligt; Lærebøgerne ombyttedes efter Lærernes Tykke v. s. v. Og da Formen næsten var det Gnefte, som var bleven tilbage, begyndte den at agtes saa høit, at ogsaa de Sager, som Forordn. af 7de Novbr. 1809 § 11 havde gjort til Gjenstand for umid-

delbar Behandling mellem Skolebestyrelsen og Directionen, nu til ingen Nytte, men til megen Tidsspilde og Forsinkelse, saavidt jeg veed, tvertimod alle Rectorers Protest, maatte først gaae igjennem Ephoratet og derfra samme Veie tilbage til Rector. Man folte alt mere og mere det Utilfredsstillende i dette Forhold, og Departementet fik en sagkyndig Consulent til Hjælp i Skolens Anliggender; men da denne Hjælp i Begyndelsen var anlagt paa at være en blot Biforretning for Consulenten, folte man snart, at den var utilstrækkelig, og man gjorde deraf et eget Embede. Herved syntes nu overmaade meget at være vundet, og det staaer ikke til at negte, at der fra den Tid er sporet megen Virksomhed i Ordningen af Skolevæsenets Anliggender, om end den saakaldte lærde Skole hidindtil har høstet de færreste Frugter deraf, og om end de, som ere høstede, ikke just for Lærerne altid have været de meest velmagende. Men seet bort herfra og antaget endog, at Valget er faldet eller falder paa den dygtigste Mand, saa er han dog kun een, og som saadan afgiver han ikke tilstrækkelig Betryggelse imod en eller anden Gensidighed. Dog lad os ogsaa sætte dette ud af Betragtning og antage, at den rette Mand er funden, det bliver endnu et Spørgsmaal, om der ikke findes forskjellige Ulemper uadskilleligt forbundne med denne hans Stilling imellem Skoleephoratet og den besluttende Autoritet, Departementet.

Der findes hos Enhver visse menneskelige Svag-

heder, som man maa vogte sig for enten at friste eller at tirre, dersom man vil, at han med fuldkommen Ro og Lyft og Tilfredshed skal gjøre sin Gjerning, og der gives ogsaa en Fristelse hos Enhver til at lade sine Foresatte mærke, at han ikke til Overflod har den Post inde, som han beklæder. Er Skolebestyreren en nidfær og indsigtsfuld Mand, da vil han ikke forsømme at henlede sine Foresattes Opmærksomhed paa onskelige Forbedringer, og hans Forslag ville tilige fortjene at tages til Folge; men Consulents Betænkninger maac først indhentes; der bliver ræsonneret frem og tilbage; Indvendinger blive opfasteede og besvarede, og Resultatet bliver maaskee omtrent saaledes, at man uagtet de mange og vægtige Grunde, som synes at tale imod Forslaget, dog troer at kunne tilraade, at der til et Forsøg indgaaes derpaa *). Men et saadant Resultat indeholder dog i sig noget Ubehageligt, naar det skriver sig fra den juridisk ansvarlige Consulent, medens det Ubehagelige aldeles falder bort, naar den ansvarlige Overautoritet alene har med Sagen at gjøre.

Til Skolevæsenets Gavn maa jeg dertor ønske Gjenoprettelsen af en Autoritet, lig „Directionen for Universitetet og de lærde Skoler“, samt at Frdng. af

---

*) For at forebygge Mistydning bemærkes her udtrykkeligt, at jeg aldeles ikke her har noget concreet Tilfælde for Die, men alene det, som jeg mener maa ligge i Sagens Natur, hvortil kommer, at jeg troer at have bemærket grundet Misnoie af omhandlede Art i Andres Livsstilling.

7de Novbr 1809 § 11 paany bringes i Anvendelse, hvorved Ephoratet kommer i den Stilling til Skolen, som det formaaer at opfylde, nemlig at føre Overtilsynet med Skolens Økonomie og med Skolens ydre Orden, medens det fritages for, hvad det alligevel ikke faa n varetage, Skolens indre Væsen.

Fremdeles tiltrænges et nyt Reglement for Examen artium, hvorved der kunde sættes Grændser for overdrevne Fordringer til Dimittenderne, hvilke ellers maae findes undskyldelige, om de gjøres af Mænd, som deels ikke selv have lært at maale de Unge's Kræfter, deels ifølge deres Stilling mangle Oversigt over det meget Andet, som af de Unge maa præsteres. I det nærværende Reglement, som omhandler de gamle Sprog, ønsker jeg en større Frihed i Valget, saa at ikke en Dimittend skal, som der siges at have været Tilfældet, blive anseet for ikke at have præsteret det Befalede i Græsk, fordi han havde opgivet en Tragodie af Æschylus istedetfor en af Sophocles. Heller ikke begriber jeg, hvorfor de græske Talere slet ikke findes paa Listerne og hvorfor Xenophons Cyropadie har faaet Fortrin for hans meget livligere, af hans egen Erfaring hentede, Anabasis.

Om Examen artium's Henlæggelse til Skolerne har jeg paa given Anledning i sin Tid udtalt mig, og jeg er fremdeles af den Mening, at en saadan Foranstaltning for nærværende Tid vel kunde tiltrænges; men at der opstiller sig overveiende Betænkeligheder derimod, som saameget mere maae gaae af med

Sciencen, hvis de nærværende Mangler ved Examen artium blive afhjulpne. Er dette først opnaaet, da vil ogsaa Meget af det, som jeg ved Skolernes Indre har paaflaget, kunne blive rettet; mere No indtræde; Skolens polyhistoriske Retning standses og maaskee indskrænkes; Elevernes Overanstængelse og Kræfternes Splittelse ophøre; den sande Aandsudvikling stilles som Skolens sande Maal, og dens Indflydelse, ikke blot som Undervisnings- men som Opdragelsesanstalt, mere og mere blive erkjendt og vinde Styrke. Og fra den saakaldte lærde Skole vilde da en rigtigere Anskuelse af Skolens sande Betydning for Mennesket og Borgeren efterhaanden baue sig Indgang i Almeenhedens Bevidsthed, og derved, om end skjult og ubemærket, dog ligesuldt bidrage til at give selv dem, der ikke have modtaget deres Udvikling i Statens Skoler, et rigtigere Begreb om, hvad der bør være den høieste Gjenstand for Menneskets Stræben, og Skolen virke til at forædle sine Alumnus Hjerter og hæve sig derved selv til at fortjene Navn af „Statens Hjerter.“

Skolefterretninger.

Den ugentlige Timesfordeeling og Skolepengene i de forskjellige Classer.

Arendals Skole.

Underviisningsfag.	Forberedelses Classje.	Fælledsclasser.		Realsclasser.		Latinclasser.		De ugentlige Timer tilf. for hvert Fag.		
		1ste. Classje.	2den. Classje.	1ste. Classje.	2den. Classje.	1ste. Classje.	2den. Classje.			
Norsk	12.	9.	6.	6.	(3) (2)	1.	3.	2.	39.	
Latin	"	"	"	"	"	"	"	8.	7.	15.
Tydsff	"	"	5.	5.	(3) (2)	2.	3.	2.	17.	
Fransff	"	"	"	4.	(3) 1.	(2) 2.	3.	2.	12.	
Græff	"	"	"	"	"	"	"	"	6.	6.
Hebraiff	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Religion	"	3.	2.	2.	(2) (2)	2.	2.	2.	11.	
Historie.	"	3.	3.	3.	(3) (3)	3.	3.	3.	15.	
Geographie	"	3.	2.	2.	(2) (2)	2.	2.	2.	11.	
Mathematif	"	"	"	"	(6) (4)	6.	4.	6.	4.	10.
Regning	6.	5.	4.	4.	2.	2.	"	"	23.	
Skrivning	6.	3.	(2)	2.	(1)	1.	"	"	12.	
Tegning	"	2.	2.	2.	(2)	2.	"	"	8.	
Gymnastif.	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Sang	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Engelsff	"	"	"	"	4.	3.	"	"	7.	
Bogholderie	"	"	"	"	"	4.	"	"	4.	
Sum	24.	28.	26.	30.	32.	34.	30.	30.		
Skolep. Sp.	10.	12.	12.	12.	24.	24.	24.	32.		

*) Ved de i denne Tabel i ( ) satte Timer antydes, at Classen har dem tilfældeds med en anden.

Bergens Skole.

Undervisningsfag.	Latinclasser.					6te.	De nægtelige Timer tilf. for Hvert Fag.
	1ste.	2den.	3die.	4de.	5te.		
Norstf. . . .	3.	3.	3.	2.	2.	3.	16.
Latin	9.	9.	9.	8.	9.	8.	52.
Tydsf. . . .	2.	2.	2.	2.	2.	2.	12.
Fransf. . . .	"	"	3.	2.	3.	2.	10.
Græstf. . . .	"	"	"	4.	4.	4.	12.
Hebraistf. . .	"	"	"	"	"	3.	3.
Religion . . .	2.	2.	2.	3.	3.	3.	15.
Historie . . .	3.	3.	3.	3.	3.	2.	17.
Geographie . .	2.	2.	2.	2.	2.	1.	11.
Mathematif . .	3.	3.	4.	4.	4.	4.	22.
Skrivning . . .	2.	2.	2.	"	"	"	6.
Regning . . .	2.	2.	2.	2.	"	"	8.
Gymnastif . . .	2.	2.	2.	2.	2.	2.	12.
Sang	2.	2.	1.	1.	1.	1.	8.
Sum	32.	32.	35.	35.	35.	35.	
Skolep. Sp. . .	24.	24.	32.	32.	32.	32.	
Glebernes Antal i 1854	12.	11.	20.	11.	16.	22.	

Christiania Skole.

Undervisningsfag.	Latinclasser.								De ugentlige Timer till. for hvert Fag.
	1ste.	2den.	3die A.	3die B*).	4de.	5te.	6te.	7de.	
Norsk . .	4.	4.	2.	(2)	3.	2.	3.	2.	20.
Latin . .	8.	8.	8.	(8)	8.	9.	10.	7.	58.
Tydsfk . .	=	2.	2.	(2)	2.	2.	2.	1.	11.
Franff . .	=	=	=	=	3.	2.	2.	2.	9.
Græff . .	=	=	5.	(5)	5.	5.	5.	5.	25.
Hebraiff . .	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Religion . .	2.	2.	2.	(2)	2.	2.	2.	2.	14.
Historie . .	4.	3.	2.	(2)	2.	3.	2.	2.	18.
Geographie	3.	2.	2.	(2)	1.	1.	1.	1.	11.
Mathematif	3.	4.	4.	(4)	4.	4.	3.	3.	25.
Skrivning . .	3.	2.	2.	(2)	=	=	=	=	7.
Legning . .	2.	2.	1.	(1)	=	=	=	=	5.
Gymnastif . .	2.	2.	2.	(2)	2.	2.	2.	2.	14.
Sang . .	2.	2.	2.	(2)	2.	2.	2.	2.	14.
Sum . .	33.	33.	34.	34.	34.	34.	34.	29.	
Skolep. Sp.	32.	32.	32.	32.	32.	32.	32.	32.	
Elevernes									
Antal i									
1854 . .	20.	14.	18.	23.	25.	14.	13.	13.	

*) 3 Cl. A og B ere Parallellclaffer, men med særskilte Lærere.

Christiansands Skole.

Undervisningsfag.	Fælleds- klasser.		Real- klasser.		Latinklasser.			De egentlige Lærer for hvert Fag.	
	1ste.	2den.	1ste.	2den.	1ste.	2den.	3die.		
Norsk	4.	4.	(3)	(2)	3.	2.	2.	15.	
Latin	=	=	=	=	8.	8.	8.	24.	
Tydsf	6.	4.	(3)	(2)	1.	3.	2.	18.	
Fransf	=	6.	(3)	(3)	1.	3.	3.	15.	
Græsf	=	=	=	=	=	5.	5.	10.	
Hebraisf . . .	=	=	=	=	=	=	2.	2.	
Religion . . .	2.	2.	(2)	(2)	2.	2.	2.	10.	
Historie . . .	3.	3.	(3)	(3)	3.	3.	3.	15.	
Geographie . .	3.	2.	(2)	(2)	2.	2.	1.	10.	
Mathematik . .	4.	4.	(3)	3	(3)	1	3.	3.	21.
Skrivning og									
Tegning	6.	3.	(3)	2.	3.	=	=	14.	
Gymnastik . . .	6.	6.	(6)	(6)	6.	6.	6.	30.	
Sang	=	=	=	=	=	=	=	=	
Naturhistorie .	2.	2.	2.	2.	=	=	=	8.	
Engelsf	=	=	3.	2.	=	=	=	5.	
Regning	=	=	=	=	=	=	=	=	
Physik	=	=	=	4.	=	=	=	4.	
<hr/>									
Sum	36.	36.	36.	36.	36.	36.	36.		
Skolepenge Sp.	12.	12.	18.	18.	32.	32.	32.		
Elevernes Antal									
i 1854	16.	7.	8.	2.	12	7.	9.		

Drammens Skole.

Undervisningsfag.	Fælleds- klasser.		Real- klasser.		Latinklasser.			De egentlige lige Timer tilf. for hvert Fag.
	1ste.	2den.	1ste.	2den.	1ste.	2den.	3die.	
Norsk	5.	4.	(2)	(2)	2.	2.	3.	16.
Latin	"	"	"	"	10.	10.	9.	29.
Tydsk	5.	4.	(2)	3.	2.	2.	2.	18.
Fransk	"	5.	(3)	(2)	2.	3.	2.	14.
Græsk	"	"	"	"	"	10.*)	6.	16.
Hebraisk	"	"	"	"	"	"	"	"
Religion	3.	3.	(2)	(2)	2.	2.	2.	12.
Historie	3.	3.	(3)	2.	3.	2.	2.	15.
Geographie	2.	2.	(2)	3.	2.	1.	1.	11.
Mathematisk	"	"	(4)	(3)	4.	3.	3.	10.
Regning	5.	3.	(3)	2.	"	"	"	10.
Skrivning	3.	2.	(1)	"	"	"	"	5.
Tegning	2.	2.	(2)	"	"	"	"	4.
Gymnastik	"	"	"	"	"	"	"	"
Sang	"	"	"	"	"	"	"	"
Engelsk	"	"	5.	3.	"	(1)	"	8.
Naturhistorie	2.	2.	(2)	"	2.	"	"	6.
Handelsfag	"	"	"	6.	"	"	"	6.
<hr/>								
Sum	30.	30.	31.	30.	30.	30.	30.	
Skolep. Sp.	18.	24.	32.	32.	32.	32.	32.	
Glebernes Antal								
i 1854	17.	17.	7.	6.	5.	15.	7.	

*) Klassen delt i 2 Partier, 5 Timer til hvert.

Frederikshalds Skole.

Underviisningsfag.	Forberedelsesklassen.	Fælledsclasser. 1ste 2den.	Realklasser. 1ste 2den.	Latinclasser.			De ugentlige Timer tilf. for hvert Fag.		
				1ste	2den	3die.			
Norff . .	10.	9.	6.	3.	3.	3.	2.	3.	39.
Latin . .	=	=	=	=	=	16.	9.	9.	34.
Tydsff . .	=	=	5.	3.	3.	3.	2.	2.	18.
Fransff . .	=	=	4.	3.	3.	3.	2.	2.	17.
Græff . .	=	=	=	=	=	=	10.	5.	15.
Hebraiff . .	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Religion . .	2.	3.	3.	2.	2.	2.	2.	2.	18.
Historie . .	=	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	21.
Geographie . .	=	3.	3.	2.	2.	2.	2.	1.	15.
Mathematif . .	=	=	=	6.	4.	6.	4.	3.	23.
Skrivning og Tegning . .	6.	5.	4.	3.	3.	=	=	=	21.
Gymnastif . .	(Heri øves Disciplene i særskilte Timer.)								
Sang . .									
Regning . .	6.	5.	4.	2.	2.	=	=	=	19.
Engelsff . .	=	=	=	3.	3.	=	=	=	6.
Physif . .	=	=	=	-	4.	=	=	=	4.
Naturhistorie . .	=	=	2.	2.	2.	=	=	=	6.
Sum . .	24.	28.	34.	32.	34.	30.	31.	30.	
Skolep. Sp. . .	6.	8.	10.	14.	20.	18.	32.	32.	
Elev. Antal i 1854 . .	35.	29.	29.	10.	6.	5.	4.	9.	

Kongsbergs Skole.

Underviisningsfag.	Fælleds=		Real=		Latin=		De egentlige Timer tilf. for hvert Dag.
	1ste.	2den.	1ste.	2den.	1ste.	2den.	
Norsk	9.	5.	(3)	(2)	3.	2.	19.
Latin	"	"	"	"	8.	7.	15.
Tydsff	"	5.	(3)	(2)	3.	2.	10.
Fransff	"	3.	(2)	(2)	2.	2.	7.
Græff	"	"	"	"	"	6.	6.
Hebraisff	"	"	"	"	"	"	"
Religion	3.	3.	(2)	(2)	2.	2.	10.
Historie	3.	3.	(3)	(2)	3.	3.	12.
Geographie	3.	3.	(2)	(2)	2.	2.	10.
Mathematif	"	"	(5)	(4)	5.	4.	9.
Skrivning	3.	3.	1.	1.	"	"	8.
Tegning	2.	2.	2.	2.	"	"	8.
Gymnastif	"	"	"	"	"	"	"
Sang	"	"	"	"	"	"	"
Regning	5.	4.	(2)	2.	2.	"	13.
Engelsff	"	"	3.	3.	"	"	6.
Physik	"	"	"	4.	"	"	4.
Naturhistorie	"	2.	2.	2.	"	"	6.
Sum	28.	33.	30.	30.	30.	30.	
Skolepenge Sp.	8.	12.	12.	18.	25.	32.	
Elevernes Antal i							
1854	7.	7.	8.	4.	2.	5.	

Laurvigø Skole.

Undervisningsfag.	Fælleds- klasser.		Real- klassen	Latinclás- ser.		De ugent- lige Timer tilf. for hvert Fag.
	1ste.	2den.		1ste.	2den.	
Norff	9.	5.	(3)	3.	3.	20.
Latin	=	=	=	16. *)	8.	24.
Tydf	=	6.	1 (2)	2.	2.	11.
Frans	=	4.	1 (3)	3.	2.	10.
Græff	=	=	=	=	10.	10.
Hebraiff	=	=	=	=	=	=
Religion	3.	3.	(2)	2.	2.	10.
Hiftorie	4.	3.	(3)	3.	3.	13.
Geographie	4.	2.	(2)	2.	2.	10.
Mathematff	=	=	(5)	5.	4.	9.
Skrivning og						
Tegning	5.	4.	2.	=	=	11.
Gymnastff	=	=	=	=	=	=
Sang	=	=	=	=	=	=
Naturhiftoire	=	3.	2.	=	=	5.
Engelf	=	=	5.	=	=	5.
Regning	4.	4.	2.	=	=	10.
Sum	29.	34.	33.	28.	36.	
Skolepenge Sp. . . .	8.	12.	18.	28.	32.	
Elevernes Antal						
i 1854	5.	10.	10.	3.	4.	

*) Classen deelt i 2 Partier, 8 Timer til hvert.

Lillehammers Skole.

Undervisningsfag.	Fælleds- klasser.		Real- klasser.		Latin- klasser.		De ugent- lige Timer for hvert Fag.
	1ste.	2den.	1ste.	2den.	1ste.	2den.	
Norsk	5.	4.	(2)	(2)	2.	2.	13.
Latin	=	"	=	=	13*)	9.	22.
Dydsf	6.	4.	(3)	(2)	3.	2.	16.
Fransf	=	4.	(3)	(2)	3.	2.	9.
Græsf	=	=	"	"	=	5.	5.
Hebraisf	=	"	"	"	"	"	"
Religion	(2)	2.	(2)	(2)	2.	2.	6.
Historie	3.	3.	(3)	(3)	3.	3.	12.
Geographie	3.	3.	(2)	(1)	2.	1.	9.
Mathematif	"	"	(6)	(4)	6.	4.	10.
Skrivning og:							
Tegning	(5)	4.	3.	(3)	"	"	7.
Gymnastif	"	"	"	"	"	"	"
Sang	"	"	"	"	"	"	"
Naturhistorie	(2)	2.	(2)	2.	"	"	4.
Engelsf	"	"	(3)	3.	3.	"	6.
Regning	4.	4.	(2)	2.	"	"	10.
Physik	"	"	"	3.	"	"	3.
Sum	30.	30.	31.	30.	31-30.	30.	
Skolepenge Spd.	18.	18.	24.	24.	30.	30.	
Elevernes Antal							
i 1854	9.	11.	8.	"	14.	10.	

*) Klassen deelt i 2 Partier, hvoraf det ene læser 9 Timer Latin, det andet 7 og desuden 3 Timer Engelsk.

Moldes Skole.

Underviisningsfag.	Fælleds- klassen.	Real- klasser.		Latinklasser.		De egent- lige Timer tilf. for hvert Dag.
		1ste.	2den.	1ste.	2den.	
Norsk . . .	6.	(3)	(3)	3.	3.	12.
Latin . . .	=	=	=	10.	7.	17.
Tydsff . . .	5.	(3)	(2)1.	3.	2.	11.
Fransff . . .	4.	(3)	(2)1.	3.	2.	10.
Græff . . .	=	=	=	=	6.(6)*	6.
Hebraiff . . .	=	=	=	=	=	=
Religion . .	3.	(2)	(2)	2.	2.	7.
Historie . .	3.	(3)	(3)	3.	3.	9.
Geographie .	3.	(2)	(2)	2.	2.	7.
Mathematiff .	=	(4)	(4)	4.	4.	8.
Skrivning .	4.	1.	1.	=	=	6.
Regning . .	=	2.	2.	=	=	4.
Gymnastiff .	=	=	=	=	=	=
Sang . . .	=	=	=	=	=	=
Naturhistorie .	2.	2.	2.	=	=	6.
Naturlære . .	=	=	4.	=	=	4.
Engelsff . . .	=	3.	3.	=	=	6.
Regning . .	4.	(2)	(2)	2.	2.	8.
Sum . . .	34.	30.	32.	32.	33.	
Skolepenge Sp.	12.	24.	24.	32.	32.	
Elevernes Antal						
i 1854 . .	14.	5.	4.	10.	5.	

*) Naar Classen har to Partier, saer hvert Partie 6 Timer Græff.

Eiens Skole.

Undervisningsfag.	Fælleds- klasser.		Real- klasser.		Latinklasser.			De ugent- lige Timer tilf. for hvert Fag.	
	1ste.	2den.	1ste.	2den.	1ste.	2den.	3die.		
Norsk	9.	6.	(3)	(3)	1.	3.	2.	3.	24.
Latin	=	=	=	=		8.	7.	9.	24.
Tydsf	=	5.	(3)	(3)	1.	3.	2.	2.	13.
Fransf	=	4.	(3)	(3)	1.	3.	2.	2.	12.
Græsk	=	=	=	=	=	=	12*)	5.	17.
Hebraisk . . .	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Religion . . .	3.	3.	(2)	(2)	2.	2.	2.	2.	12.
Historie . . .	3.	3.	(3)	(3)	3.	3.	3.	3.	15.
Geographie . .	3.	3.	(2)	(2)	2.	2.	1.	1.	11.
Mathematif . .	=	=	(5)	(4)	5.	4.	3.	3.	12.
Skrivning og									
Tegning . . .	5.	4.	(3)	3.	1.	=	=	=	13.
Gymnastif . .	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	14.
Sang	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	14.
Engelsf	=	=	3.	3.	=	=	=	=	6.
Naturhistorie .	=	2.	2.	2.	=	=	=	=	6.
Physik	=	=	=	4.	=	=	=	=	4.
Regning	5.	4.	2.	2.	=	=	=	=	13.
Sum	32.	38.	35.	38.	34.	34.	34.		
Skolepenge Sp.	S.	10.	14.	20.	32.	32.	32.		

*) Classen deelt i 2 Partier, 6 Timer til hvert.

Stavangers Skole.

Undervisningsfag.	Forberedelsesklassen.	Fælledsklasser.			Realklasser.		Latinklasser.			Deuqentl. Timer tilf. for hvert Fag.
		1ste.	2den.	3die.	1ste.	2den.	1ste.	2den.	3die.	
Norsk .	10.	9.	7.	7.	(3)	(4)	3.	4.	3.	43.
Latin .	=	=	=	=	=	=	8.	7.	9.	24.
Tydsf .	=	=	6.	5.	(3)	(2)	1.	3.	2.	19.
Franff .	=	=	=	4.	(3)	(2)	3.	2.	2.	11.
Græsk .	=	=	=	=	=	=	=	8.	5.	13.
Hebraisk .	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Religion .	2.	3.	3.	3.	(2)	(2)	2.	2.	2.	17.
Historie .	=	3.	3.	3.	(3)	(3)	3.	3.	3.	18.
Geograph. .	1	3.	3.	3.	(2)	(2)	2.	2.	1.	15.
Mathem. .	=	=	=	=	(6)	(2)	6.	4.	3.	13.
Skrivning .	6.	3.	2.	2.	(2)	2.	2.	=	=	17.
Tegning .	=	2.	2.	2.	2.	2.	=	=	=	10.
Gymnastik .	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Sang .	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Engelsk .	=	=	=	3.	3.	6.	=	=	=	12.
Naturhist. .	=	=	2.	2.	2.	2.	=	=	=	8.
Regning .	5.	5.	3.	3.	2.	=	=	=	=	18.
Handelsfag .	=	=	=	=	=	6.	=	=	=	6.
Sum	24.	28.	31.	37.	33.	36.	32.	34.	30.	
Skolep.										
Epd.	8.	10.	12.	12.	20.	20.	32.	32.	32.	
Elevernes										
Antal i										
1854	35.	35.	34.	26.	14.	9.	9.	9.	15.	

Thronhjems Skole.

Underviisningsfag.	Latinclasser.					De egentlige Timer tilf. for hvert Fag.
	1ste.	2den.	3die.	4de.	5te.	
Norsk	3.	4.	3.	2.	2.	14.
Latin	11.	10.	10.	15.)*	9.	55.
Tydsff	=	3.	2.	2.	2.	9.
Fransff	=	=	3.	2.	2.	7.
Græff	=	=	=	12.)*	4.	18.
Hebraiff	=	=	=	2.	2.	4.
Religion	2.	2.	2.	2.	3.	11.
Historie	3.	3.	2.	3.	3.	14.
Geographie	2.	2.	2.	1.	1.	8.
Mathematif	4.	3.	5.	6.)*	3.	21.
Skrivning	3.	3.	1.	=	=	7.
Tegning	=	=	=	=	=	=
Gymnastif	2.	2.	2.	2.	2.	10.
Sang	=	2.	=	2.	2.	6.
Mythologie	=	=	=	1.	=	1.
Sum	30.	34.	32.	53.	36.	
Skolep. Spd.	32.	32.	32.	32.	32.	
Clevernes An- tal i 1854	14.	5.	12.	21.	9.	

*) Classen deelt i Latin, Græff, Mathematif i 2 Partier med særskilte Timer for hvert, som her ere lagte sammen.

Tromsøes Skole.

Underviisningsfag.	Fælleds- klassen.	Reals- klasser.		Latinklasser.		De ugent- lige Timer tilf. for hvert Fag.
		1ste.	2den.	1ste.	2den.	
Norsk	6.	(3)	(2)	3.	2.	11.
Latin	"	"	"	14.)*	7.	21.
Tydsk	5.	(3)	(2)	3.	2.	10.
Franssk	4.	(3)	(2)	3.	2.	9.
Græsk	"	"	"	"	12.	12.
Hebraisk	"	"	"	"	"	"
Religion	3.	(2)	(2)	2.	2.	7.
Historie	3.	(3)	(3)	3.	3.	9.
Geographie	3.	(2)	(2)	2.	2.	7.
Mathematisk	"	(4)	(4)	4.	4.	8.
Skrivning	3.	(3)	2	1.	"	6.
Tegning	1.	"	"	"	"	1.
Gymnastik	"	"	"	"	"	"
Sang	"	"	"	"	"	"
Engelsk	"	4.	(4)	"	"	4.
Regning	4.	2.	(2)	2.	"	8.
Naturhistorie	2.	2.	(2)	"	"	4.
Handelsvidenskab	"	2.	3 (2)	"	"	5.
Sum	34.	33.	32.	37.	36.	
Skolepenge Sp.	28.	32.	32.	32.	36.	

*) Klassen deelt i 2 Partier, 7 Timer til hvert.

De ugentlige Antal Timer for hvert Fag ved
Bergens, Christiania og Throndhjems Skoler.

Skole.	Skript.	Latin.	Lybik.	Gramm.	Orret.	Skriftl.	Religion.	Historie.	Geographie.	Mathematik.	Øffening.	Regning.
Bergen	16	52	12	10	12	3	15	17	11	22	6	8
Christiania	20	58	11	9	25	=	14	18	11	25	7	5
Throndhjem	14	55	9	7	18	4	11	14	8	21	7	=

Herved bemærkes dog, at øverste Klasse i Bergens Skole er toaarig, og i Throndhjems 1ste, 4de og 5te.

Ovenstaaende Tabeller ville sætte Enhver nogenledes istand til at overskue, hvorvidt Underviisningen i de forskjellige Skoler er anlagt efter samme Plan, og hvilken forskjellig Betaling der ydes af Eleverne i Forhold til den Tid, som anvendes paa deres Underviisning, samt hvorvidt Skolepengene ere tilstrækkelige til Lærernes Lønning. Jeg havde ogsaa tænkt at meddele Totalsummen af Skolepengene i de forskjellige Skoler og Lærernes samlede Løn i disse, men jeg har undladt at gjøre det, fordi det er en Tilfældighed, om en Lærer ved en Skole hører til en høiere eller lavere Lønningsklasse, og saaledes det sande Forhold mellem Lærernes Løn og Skolepengene ikke derved

wilde komme til Syne. Kun med Hensyn til det store Misforhold, som heri viser sig ved Laurvigs Skole, vil jeg efter meddeelt Oplysning bemærke, at denne Skole oprindelig var beregnet paa 50 Elever, hvilket Antal ogsaa frekventerede Skolen i de første Aar efter dens Omordning, indtil Oprettelsen af en Borger-skole dersteds, der staaer under Formandskabets udelukkende Bestyrelse, hvori Underviisningen svarer til den, der gives i Middelskolens Fælledsclasser hvori og Skolepengene desuden ere endeel lavere, end i Fælledsclasserne, bevirkede en successiv Aftagen i Middelskolens Søgning.

Da folgelig, som Sagerne nu staae, Lærernes Antal og heraf følgende Udgift for det Offentlige staae i aabenbart Misforhold til Skolens Discipelantal, er der indledet Underhandling med Communens Forsatte om en Forening af bemeldte Borger-skole med Middels- og Realskolen, og lykkes ikke dette, vil formodentlig Middels- og Realskolen enten blive betydeligt indskrænket, eller maaskee endogsaa nedlagt. Dette vil maaskee blive det endelige Resultat, thi da Middelsstanden, som der udgjør den store Fleerhed af Indvaanerne og Communalrepræsentationen dersteds, ikke attraaer større Dannelselse for deres Born, end den, der kan erhverves i Borger-skolens 2 Classer, og Communalbestyrelsen, der desuden er af den Mening, at al Underviisning bør være communal og at Selvfystyrelse, som det kaldes, ogsaa i Skolevæsenet bør være det

Maal, hvortil man bør stræbe, ere de uvilligen stemte mod enhver Combination af begge de omtalte Skoler og ville i værste Tilfælde, som det lader, hellere see Communen berøvet en høiere Underviisningsanstalt, end opgive Ideen om Selvstyrelsens Fortrinlighed.

Paa egne og Medlæreres Begne tillader jeg mig herved at indbyde Disciplenes Forældre og Foresatte samt enhver Anden, der interesserer sig for Underviisningen, til at overvære den offentlige Examen, der iaar afholdes i den Orden, som højskolede Label udviser.

B e r g e n den 15de Juni 1855.

H. Holmboe.

Af de 100 Elever, hvormed Skolen i det nu snart forløbne Skoleaar begyndte, blive Følgende dimitterede til Universitetet:

1. Johannes Jrgens, Son af Reebflager J. D. Jrgens, f. den 30te April 1837, indkom i 1ste Classe den 1ste Juli 1846.
2. Werner Hofewinkel Christie, Son af Soldcasserer W. Christie, f. d. 23de Septbr. 1837, indkom i 1ste Classe d. 1ste Juli 1847.
3. Nicolay Martens, Son af Bagermester N. Martens, f. den 29de Novbr. 1836, indkom i 1ste Classe d. 1ste Juli 1847.
4. Jan Hermann Meyer, Son af Skomagermester S. Meyer, f. den 16de Marts 1835, indkom i 1ste Classe den 1ste Juli 1847.
5. Niels Bull, Son af Overlage D. Bull, f. den 11te Juli 1838, indkom i 1ste Classe den 1ste Juli 1848.
6. Jacob Neumann Mohn, Son af Rjebmand A. Mohn, f. den 30te Mai 1838, indkom i 1ste Classe den 1ste Juli 1848.

7. Carl Jacob Mowinkel, Søn af Consul Chr. Mowinkel, f. den 31te Jan. 1838, indkom i 3die Klasse d. 1ste Juli 1849.
8. Marius Nygaard, Søn af Kjøbmand M. Nygaard, f. den 13de Septbr. 1838, indkom i 3die Klasse den 1ste Juli 1850.
9. Maximilian Skagen, Søn af Sørenskriver J. Skagen, f. den 28de April 1837, indkom i 3die Klasse den 1ste Juli 1850.
10. Johan Antton Lampe, Søn af Sognepræst til Kolvereid J. Lampe, f. d. 27de Aug. 1836, indkom i 5te Klasse den 1ste Juli 1852.

Tabel,

hvorefter

den offentlige Examen afholdes i Bergens Kathedralskole i Juni og Juli 1855.

Dage.	Classe.	Formiddag.	Classe.	Eftermiddag.
Onsdag d. 27de Juni.	VI. a.	Græsk.	VI. b.	Mathematik.
	VI. c.	Mathematik.	V.	Gymnastik.
	V.	Fransk.	IV.	Historie og Geographie.
	III. a.	Religion.	III. b.	Religion.
	I. a.	Historie og Geographie.	II.	Tydsf.
Torsdag d. 28de Juni.	VI. a.	Historie og Geographie.	VI. b.	Historie og Geographie.
	IV.	Mathematik. (Kl. 9).	V.	Latin
	III.	Norsk.	III.	Gymnastik.
	II.	Religion.	I.	Latin.
Fredag den 29de Juni.	VI. b.	Græsk.	VI. a.	Mathematik.
	VI. c.	Religion.	VI. c.	Latin.
	IV.	Tydsf.	III. b.	Historie og Geographie.
	III. a.	Fransk.	II.	Norsk.
	I. a.	Mathematik. (Kl. 9).	I.	Gymnastik.
Lørdag den 30te Juni.	VI.	Norsk.		
	V.	Mathematik. (Kl. 9).		
	IV.	Religion.		
	III. b.	Fransk.		
	I. b.	Historie og Geographie.		
Mandag den 2den Juli.	VI. a.	Fransk.	VI. b.	Fransk.
	VI. b.	Tydsf.	VI. a.	Religion.
	V.	Græsk.	IV.	Latin.
	III. b.	Latin.	III. a.	Historie og Geographie.
	II.	Mathematik.		
	I.	Tydsf.		
Tirsdag den 3die Juli.	VI. b.	Hebraisk.	VI. a.	Hebraisk.
	IV.	Fransk.	V.	Historie og Geographie.
	III. b.	Mathematik. (Kl. 9).	IV.	Gymnastik.
	I.	Norsk.	III. a.	Latin.
Torsdag den 5te Juli.	VI. a.	Latin.	VI. b.	Latin.
	VI. c.	Græsk.	V.	Tydsf.
	III. a.	Mathematik. (Kl. 9).	II.	Gymnastik.
	II.	Latin.	I. a.	Religion.
	I. b.	Religion.		
Fredag den 6te Juli.	VI. a.	Tydsf.	VI.	Gymnastik.
	VI. b.	Religion.	V.	Religion.
	IV.	Græsk.	III.	Tydsf.
	II.	Historie og Geographie.		
	I. b.	Mathematik. (Kl. 9).		

Lørdag den 7de Juli prøves de til Optagelse i Skolen Anmeldte; Onsdagen den 11te Juli Kl. 9 Formiddag prøves Eleverne i Declamation og Sang, hvorefter Examen's Udfald bliver bekendtgjort. Examen begynder hver Formiddag Kl. 8 og Eftermiddag Kl. 3.

Bergen den 16de Juni 1855.

S. Holmboe.